

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до практичних занять та самостійної роботи
з навчальної дисципліни

«ТУРИСТСЬКІ РЕСУРСИ УКРАЇНИ»

*(для студентів 3 курсу всіх форм навчання
освітнього рівня «бакалавр» спеціальності 242 – Туризм)*

Харків
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2020

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Туристські ресурси України» (для студентів 3 курсу всіх форм навчання освітнього рівня «бакалавр» спеціальності 242 – Туризм) / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; уклад. М. М. Покогодна. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2020. – 72 с.

Укладач канд. геогр. наук, доцент **М. М. Покогодна**

Рецензент

А. А. Рябєв, канд. екон. наук, доцент Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

Рекомендовано кафедрою туризму і готельного господарства, протокол № 1 від 30.08.2019.

ЗМІСТ

1 Мета та завдання вивчення дисципліни.....	4
2 Загальні методичні рекомендації.....	7
3 Розподіл часу за змістовими модулями та форми навчальної роботи студента.....	8
4 Методичні рекомендації до опрацювання лекційного матеріалу.....	9
5 Методичні рекомендації щодо підготовки до практичних занять та виконання завдань самостійної роботи.....	18
Додатки.....	32

1 МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Туристські ресурси України» вивчає складові, географію розповсюдження, сучасний і перспективний рівні використання, можливості і запаси туристичних ресурсів України.

Мета вивчення дисципліни полягає у вивченні різноманітних складових туристичних ресурсів України, для створення конкурентоспроможного національного турпродукту.

Предмет вивчення у дисципліні є регіональні особливості структури, розповсюдження, потенційних запасів та сучасного рівня використання різноманітних видів туристських ресурсів України.

У системі підготовки студентів за спеціальністю «Туризм» дисципліна «Туристські ресурси України» посідає провідне місце, оскільки виконує декілька важливих **завдань**:

1. Знайомить студентів з потенціалом різноманітних туристських ресурсів України.
2. Дає оцінку розвитку туристичної інфраструктури галузі.
3. Висвітлює проблемні питання щодо раціоналізації використання наявного туристсько-ресурсного потенціалу держави.

У процесі вивчення дисципліни студенти повинні

знати:

- особливості структури, географії розповсюдження, потенційні запаси та сучасний рівень використання різноманітних видів природних туристських ресурсів;
- особливості структури, географії розповсюдження, потенційні запаси та сучасний рівень використання антропогенних туристських ресурсів;
- класифікацію туристських територій України (Основні схеми рекреаційно-туристичного районування території України);
- особливості туристських ресурсів окремих туристських регіонів держави.

вміти:

- аналізувати існуючий рекреаційно-туристський потенціал територій щодо здійснення того чи іншого виду діяльності, користуючись статистичною та плановою документацією та стандартними методиками;
- складати перспективні програми турів з метою подальшої апробації їх на ринку та виявлення рівня відповідності запитам туристів.

Для закріплення отриманих знань та відпрацювання вмінь з дисципліни «Туристські ресурси України» передбачено написання розрахунково-графічної роботи, яка є обов'язковою частиною роботи студента при опануванні дисципліни.

Підготовка розрахунково-графічної роботи дозволяє студентам оволодіти **програмними загальними та фаховими компетентностями**, зокрема: ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя; ЗК 3. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо; ЗК 4. Здатність до критичного мислення, аналізу і синтезу; ЗК 5. Прагнення до збереження навколишнього середовища; ЗК 6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; ЗК 10. Здатність спілкуватися державною мовою як усно так і письмово; ЗК 13. Здатність планувати та управляти часом; ФК 3. Здатність аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал територій; ФК 5. Розуміння сучасних тенденцій і регіональних пріоритетів розвитку туризму в цілому та окремих його форм і видів; ФК 6. Розуміння процесів організації туристичних подорожей і комплексного туристичного обслуговування (готельного, ресторанного, транспортного, екскурсійного, рекреаційного); ФК 7. Здатність розробляти, просувати, реалізовувати та організовувати споживання туристичного продукту; ФК 10. Здатність здійснювати моніторинг, інтерпретувати,

аналізувати та систематизувати туристичну інформацію, уміння презентувати туристичний інформаційний матеріал.

Виконання практичних завдань та завдань самостійної роботи дозволяють студентам в повній мірі опанувати всі необхідні навальні елементи відповідно до програми дисципліни та після її вивчення отримати систематизовані вичерпні та актуальні знання щодо різноманіття та географії розповсюдження туристсько-ресурсного потенціалу України. Саме тому виконання практичних завдань та завдань самостійної роботи є необхідною вимогою якісної підготовки фахівців за цією спеціальністю, адже розвиток внутрішнього та в'їзного туризму є пріоритетними напрямками його розвитку для держави.

2 ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Методичні рекомендації до вивчення дисципліни «Туристські ресурси України» призначені для студентів 3 курсу всіх форм навчання спеціальності «Туризм».

Головною метою роботи студентів є систематизація теоретичних знань та опанування практичних навичок щодо аналізу розповсюдження різних видів туристичних ресурсів по території України.

Вивчення дисципліни «Туристські ресурси України» складається з підготовки до лекцій, практичних занять, самостійної роботи студентів, підготовки до поточного та семестрового контролю, накопичення матеріалів для підготовки розрахунково-графічної роботи з дисципліни.

Самостійна робота з дисципліни включає такі форми:

- опрацювання лекційного матеріалу;
- підготовка до практичних занять;
- підготовка до поточного контролю;
- написання розрахунково-графічної роботи з дисципліни.

Форми контролю. Для проведення поточного контролю знань використовуються такі форми контролю:

- письмове опитування;
- усне опитування;
- тестовий контроль (за змістовими модулями);
- підсумковий контроль – іспит.

3 РОЗПОДІЛ ЧАСУ ЗА ЗМІСТОВИМИ МОДУЛЯМИ ТА ФОРМИ НАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Змістові модулі та теми	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		лек	лаб	пр	срс		лек	лаб	пр	срс
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
МОДУЛЬ 1 Туристські ресурси України										
Змістовий модуль 1. Умови і фактори формування, та сучасний рівень розвитку туристської діяльності в Україні										
Тема 1.	6	2	–	2	2	6	–	–	–	6
Тема 2.	6	2	–	2	2	9	1	–	–	8
Разом за ЗМ 1	12	4	–	4	4	15	1	–	–	14
Змістовий модуль 2. Різновиди та географія розповсюдження туристських ресурсів України										
Тема 3.	38	10	–	14	14	28	2	–	2	24
Тема 4.	28	4	–	12	12	24	2	–	2	20
Тема 5.	6	2	–	2	2	15	1	–	–	14
Разом за ЗМ 2	72	16	–	28	28	67	5	–	4	58
Змістовий модуль 3. Туристські ресурси туристських районів України										
Тема 6.	6	2	–	2	2	6	–	–	–	6
Тема 7.	6	2	–	2	2	8	–	–	2	6
Разом за ЗМ3	12	4	–	4	4	14	–	–	2	12
Індивідуальне завдання										
Інд. завдання (ІЗ) РГР	24	–	–	–	24	24	–	–	–	24
Усього годин	120	24	-	36	60	120	6	–	6	108

4 МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ОПРАЦЮВАННЯ ЛЕКЦІЙНОГО МАТЕРІАЛУ

У системі різних форм навчальної роботи у вищих навчальних закладах особливе місце належить лекції, коли викладач подає студентові основну інформацію, навчає студента думати, аналізувати, допомагає опанувати ключові знання, спрямовує його самостійну роботу.

Робота студента по опануванню дисципліни починається прослуховування лекції. Конспект лекції – це короткий тезисний запис головних положень матеріалу, що вивчається. Складання та вивчення конспекту - перший етап самостійної роботи студента над вивченням теми чи розділу. Конспект допомагає в раціональній підготовці до практичних занять, у виконанні практичних завдань, складанні іспиту, вказує напрямок і обсяг подальшої роботи з інформаційними джерелами.

Готуючись до лекції, студент повинен також опрацювати матеріал опорного конспекту лекцій з дисципліни, матеріал рекомендованих підручників та навчальних посібників, інших інформаційних джерел. На лекціях висвітлюються лише основні теоретичні положення та найбільш актуальні проблеми, тому більшість питань виноситься на самостійне опрацювання. Контроль за виконанням цієї підготовки здійснюється викладачем на кожному лекційному занятті шляхом індивідуального усного або загального письмового опитування студентів за питаннями наведеними наприкінці кожної теми.

Змістовий модуль 1 Умови і фактори формування та сучасний рівень використання туристських ресурсів України

ТЕМА 1 ОСНОВНІ ВІДОМОСТІ ПРО ДЕРЖАВУ. ГЕОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ТУРИСТСЬКИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ

У процесі вивчення цієї теми студенти повинні з'ясувати і систематизувати відомості щодо географічного положення, площі та

конфігурації території, кордонів України та загальні показники її соціально-економічного розвитку та кількості населення.

У цій темі студенти також узагальнюють існуючі передумови та їх вплив на формування туристських ресурсів: географічне положення, демографічна ситуація, природне середовище (рельєф України, мінерально-сировинної бази, клімат, внутрішні води, природні ресурси підземних вод, ґрунти, природна рослинність, тваринний світ, ландшафтна структура), господарський комплекс, місце і роль туризму в ньому.

Питання і завдання для самоперевірки

1. Опишіть основні параметри конфігурації території держави.
2. Зробіть порівняльну характеристику України по загальним показникам площі та кількості населення з іншими державами Європи.
3. Які визначні географічні точки знаходяться на території України?
4. Охарактеризуйте основні риси географічного положення України.
5. Охарактеризуйте транспортно-географічне положення держави, та визначить його вплив на розвиток туризму.
6. Як демографічна ситуація і розселення населення впливає на розвиток туризму в державі?
7. Проаналізуйте природні відмінності основних ландшафтних зон України. Як ці зміни впливають на розвиток туризму?

ТЕМА 2 СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ТУРИСТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В цій темі подається аналіз розвитку туристської діяльності на сучасний момент та його історична ретроспектива. Аналізується кількість, структура, географія розповсюдження та працівники та доходи суб'єктів туристської діяльності. Аналізуються географія, потужність, цільова спрямованість туристських потоків. Наводиться аналіз діяльності підприємств, що здійснюють екскурсійне обслуговування. Також в даній темі подається стисла характеристика туристських ареалів за видами туризму:

культурно–пізнавального, релігійного, оздоровчого, лікувального, екологічний, сільського зеленого, ділового, спортивних видів туризму, та в'їзного і внутрішнього та виїзного туризму.

Питання і завдання для самоперевірки

1. Подайте коротку характеристику місця і ролі туризму в господарському комплексі держави та основні тенденції розвитку туристської діяльності в країні.

2. Назвіть ареали окремих видів туризму в Україні, ареали обслуговування в'їзних, внутрішніх та виїзних туристських потоків.

Змістовий модуль 2 Характеристика туристських ресурсів України

ТЕМА 3 ПРИРОДНІ ТУРИСТСЬКІ РЕСУРСИ УКРАЇНИ

В даній темі подається розгорнута характеристика природних туристських ресурсів за наступними видами:

– кліматичні (їх загальна характеристика та розподіл на кліматичні області та підобласті);

– геоморфологічні (ресурси рельєфу) з відповідним розподілом та характеристикою наступних територій – низовинні, підвищені (височинні), гірські та характеристика спелеологічних ресурсів з характеристикою основних карстових областей.

– гідрологічні - моря, озера, річки, водосховища, ставки та водоспади;

– біологічні ресурси з розподілом на рослинні, тваринні та ресурси територій та об'єктів природно-заповідного фонду України;

– природні курортні ресурси з характеристикою за категоріями: ресурси лікувальних мінеральних вод, ресурси мінеральних грязей, озокериту, ресурси вод Чорного та Азовського морів, спелеологічні природні лікувальні ресурси.

Питання і завдання для самоперевірки

1. Дайте загальну характеристику кліматичних туристських ресурсів України та їх придатності для літніх і зимових видів відпочинку.

2. Перелічите які кліматичні області та підобласті виділяються на території України.

3. Дайте характеристику основних кліматичних елементів Закарпатській підобласті Атлантико-континентальної області України, та її можливе використання в цілях туризму.

4. Дайте характеристику основних кліматичних елементів підобласті Українських Карпат Атлантико-континентальної області України, та її можливе використання в цілях туризму. Назвіть основні кліматичні курорти які тут розміщуються.

5. Дайте характеристику основних кліматичних елементів рівнинної підобласті Атлантико-континентальної області України, та її можливе використання в цілях туризму. Назвіть основні кліматичні курорти які тут розміщуються.

6. Дайте характеристику основних кліматичних елементів континентальної області України, та її можливе використання в цілях туризму. Назвіть основні кліматичні курорти які тут розміщуються.

7. Дайте характеристику основних кліматичних елементів області Гірського Криму та її можливе використання в цілях туризму.

8. Дайте характеристику основних кліматичних елементів області південного берегу Криму та її можливе використання в цілях туризму. Назвіть основні кліматичні курорти які тут розміщуються.

9. Дайте загальну характеристику рельєфу території України, яким чином його особливості впливають на розвиток туризму.

10. Назвіть основні низовинні території України, та опишіть їх використання з метою розвитку туризму.

11. Назвіть основні підвищені ділянки території України та опишіть їх використання з метою розвитку туризму.

12. Дайте оцінку можливостей використання Українських Карпат для різноманітних видів туризму. Назвіть основні зимові центри гірськолижного відпочинку.

13. Дайте оцінку можливостей використання Кримських гір для різноманітних видів туризму.

14. В яких карстових областях держави зосереджені основні спелеологічні туристські ресурси держави. Наведіть географічні назви печер для кожної області.

15. Назвіть основні складові та загальні характеристики гідрологічних туристських ресурсів України.

16. Охарактеризуйте основні річки України та їх використання в якості туристських ресурсів. Назвіть головні ріки України.

17. Визначить роль водосховищ в задоволенні рекреаційних потреб населення держави. Назвіть основні водосховища.

18. Охарактеризуйте узбережжя Азовського моря як одного з головних рекреаційних районів держави, назвіть його рекреаційну спеціалізацію.

19. Охарактеризуйте Чорноморське узбережжя як головний рекреаційний район держави, назвіть його рекреаційну спеціалізацію.

20. Назвіть відомі водоспади України.

21. Дайте загальну характеристику наявності та складу природних біологічних туристських ресурсів.

22. Охарактеризуйте природні біологічні рослинні туристські ресурси України та їх використання з метою розвитку туризму.

23. Охарактеризуйте природні біологічні тваринні туристські ресурси України та їх використання з метою розвитку туризму.

24. Опишіть структуру та склад об'єктів ПЗФ України.

25. Які види рекреаційного використання можливо здійснювати на територіях і об'єктах ПЗФ.

26. Які з категорій об'єктів ПЗФ на сучасному рівні найбільш задіяні в сфері туризму і відпочинку на Україні.

27. Охарактеризуйте насиченість окремих регіонів держави об'єктами ПЗФ.

28. Назвіть найвідоміші в Україні заповідники, біосферні резервати, НПП, парки садово-паркового мистецтва в Україні.

29. Дайте визначення поняттю «природні курортні (лікувальні) ресурси», та складових які до нього входять.

30. Охарактеризуйте запаси ресурсів лікувальних мінеральних вод в Україні.

31. Охарактеризуйте сучасний рівень використання лікувальних мінеральних вод. Назвіть основні бальнеологічні курорти держави.

32. Проаналізуйте географію розповсюдження бальнеологічних курортів в Україні.

33. Охарактеризуйте запаси ресурсів мінеральних грязей та сучасний рівень їх використання для цілей санаторно-курортного господарства.

34. Проаналізуйте географію розповсюдження грязьових курортів в Україні.

35. Проаналізуйте географію розповсюдження курортів змішаного профілю в Україні.

36. На яких курортах і яким чином в Україні використовуються спелеологічні природні лікувальні ресурси.

ТЕМА 4 ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНІ ТУРИСТСЬКІ РЕСУРСИ УКРАЇНИ

В даній темі студенти коротко розглядають структуру історико-культурних ресурсів на основі якої подається розгорнута характеристика основних складових історико-культурних ресурсів. Окрема увага в даній темі приділяється знайомству з історико-культурними об'єктами України включеними до Списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО та переможцям Національного конкурсу «7 чудес України».

Питання і завдання для самоперевірки

1. Дайте визначення поняттю «історико-культурні ресурси» охарактеризуйте їх склад.

2. Дайте характеристику та проаналізуйте географію розповсюдження архітектурних історико-культурних ресурсів в Україні. Назвіть національні архітектурні та історико-культурні заповідники держави.
3. Назвіть найвідоміші пам'ятки археології на Україні.
4. Перелічіть історичні пам'ятки пов'язані з визначними подіями в історії України.
5. Охарактеризуйте тематичну спрямованість та географію розповсюдження музеїв в Україні.
6. Наведіть визначні приклади та проаналізуйте географію біографо-соціальних історико-культурних ресурсів.
7. Перелічіть етнографічні області України. Як етнографічні ресурси використовуються на сучасному етапі розвитку туризму в Україні.
8. На які категорії поділяються області країни за насиченістю історико-культурних ресурсів, назвіть області, які входять до кожної категорії.
9. Перелічіть історико-культурні об'єкти України, які включені до Списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, і перспективні об'єкти.
10. Перелічіть історико-культурні об'єкти України які є переможцями Національного конкурсу «7 чудес України».

ТЕМА 5 СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ РЕСУРСИ ТУРИСТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В даній темі основна увага приділяється розгляду показників та географії розповсюдження об'єктів матеріально-технічної бази туризму –різноманітні форма закладів розміщення, ресторанного господарства, транспортної інфраструктури.

Питання і завдання для самоперевірки

1. Охарактеризуйте (за складовими) розвиток туристської інфраструктури в Україні.
2. Дайте визначення поняття «туристична інфраструктура» охарактеризуйте їх склад.

3. Дайте характеристику функціональній структурі підприємств готельного господарства та проаналізуйте географію їх розташування в Україні. Назвіть основні об'єкти сервісу вітчизняних готелів.

4. Перелічіть складові санаторно-курортних і оздоровчих закладів України. Назвіть установи і відомства, яким підпорядковуються санаторно-курортні заклади.

5. Охарактеризуйте кількісний та якісний стан транспортних комунікацій України.

6. Назвіть основні складові й визначить тенденції розвитку ресторанного господарства України.

Змістовий модуль 3 Туристські ресурси туристських районів України

ТЕМА 6 ТУРИСТСЬКЕ РАЙОНУВАННЯ УКРАЇНИ

В даній темі студенти повинні згадати основні одиниці районування: туристські зони, райони, центри, вузли, пункти та ознайомитися зі схемами туристсько-рекреаційного районування України.

Питання і завдання для самоперевірки

1. Поясніть наявність значної кількості варіантів класифікації туристських територій України.

2. Назвіть дослідників які працювали над проблематикою туристсько-рекреаційного районування в Україні.

3. Сформулюйте практичний та науковий зміст виділення туристських територій.

ТЕМА 7 ХАРАКТЕРИСТИКА ОКРЕМИХ ТУРИСТСЬКО-РЕКРЕАЦІЙНИХ РАЙОНІВ ДЕРЖАВИ

В даній темі за відповідним планом (склад областей району, кліматичні, гідрологічні, геоморфологічні, курортні ресурси, об'єкти ПЗФ, рівень розвитку туристської інфраструктури, наявність крупних історико-культурних центрів,

екологічна ситуація та перспективи розвитку) подається характеристика туристські ресурси Криму, Карпат, Чорноморсько-Азовського, Поліссько-Подільського, Центрального та Східного туристських районів.

Питання і завдання для самоперевірки:

1. Подайте загальну характеристику туристським ресурсам Криму.
2. Подайте загальну характеристику туристським ресурсам Чорноморсько-Азовського туристського району.
3. Подайте загальну характеристику туристським ресурсам Карпат.
4. Подайте загальну характеристику туристським ресурсам Поліссько-Подільського туристського району.
5. Подайте загальну характеристику туристським ресурсам Центрального туристського району.
6. Подайте загальну характеристику туристським ресурсам Східного туристського району.

5 МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Практичне заняття – форма навчального заняття, спрямованого на формування вмінь та навичок виконання певних видів роботи, зокрема опанування методикою вивчення та характеристики розповсюдження окремих видів туристських ресурсів.

За кожною темою дисципліни проводяться практичні заняття, на яких організовується обговорення зі студентами питань з тем, визначених робочою навчальною програмою, формуються вміння та навички застосування окремих положень навчальної дисципліни шляхом індивідуального та групового виконання відповідно сформованих завдань.

Проведення практичних занять базується на попередньо підготовленому матеріалі – самостійна робота студента.

Оцінки, отримані студентом під час практичних занять враховуються при виставленні поточної оцінки за змістовними модулями з навчальної дисципліни «Туристські ресурси України».

Практичне заняття за темою 1 Умови і фактори формування, туристських ресурсів України: Основні відомості про державу та туристський ареал України

1. На контурній карті України позначити:
 - державні кордони України;
 - крайні точки України з вказівкою їх географічних координат;
 - географічний центр України;
 - «географічний центр Європи»;
 - держави з якими межує Україна;
 - природні зони;
 - найкрупніші водні об'єкти: річки, водосховища, моря;
 - основні гірські масиви;
 - основні транспортні артерії: залізниці, МТК, міста де діють міжнародні аеропорти, крупні морські і річкові порти;
 - нанести туристські ареали України.

2. Використовуючи отриману картосхему та знання отримані на лекції за даною темою, зробити висновки щодо туристсько-географічного положення держави:

- по різноманіттю природно-кліматичних умов;
- по відношенню до основних туристськоутворюючих регіонів світу;
- по розміщенню і насиченості транспортної інфраструктури;
- туристсько-географічного положення України в цілому.

Самостійна робота за темою 1 Умови і фактори формування, туристських ресурсів України: Коротка історія формування території України

Самостійна робота студента полягає у підготовці відповідей за такими питаннями:

1. Територія України за часів Київської Русі.
2. Україна у період феодальної роздробленості.
3. Розподіл України між Польщею, Австро-Угорщиною та Російською Імперією.
4. Територія України за часів Першої світової війни.
5. Україна у складі СРСР та після Другої світової війни.

Практичне заняття за темою Темою 2 Розвиток туристської діяльності в Україні

Завдання:

1. Використовуючи лекційний матеріал та матеріали наукових публікацій за темою (див. завдання самостійної роботи по темі 2) на контурній карті України позначити туристські ареали провідних видів туризму України:

- культурно-пізнавальний;
- релігійний;
- оздоровчий;
- лікувальний;
- спортивний;
- екологічний;
- сільський зелений;
- діловий.

2. Зробити висновок по отриманій карті та загальним перспективам розвитку туристської діяльності в державі.

Самостійна робота за темою 2 полягає в підготовці списку наукових публікацій (статті в наукових фахових та періодичних спеціалізованих виданнях, не менш 10 публікацій) за останні 3 роки за зазначеною темою (список надається викладачеві) та ознайомленні з їх змістом з метою подальшої підготовки розгорнутих висновків за темою практичного заняття.

Практичне заняття за темою 3 Географія розповсюдження та характеристика туристсько-рекреаційного потенціалу кліматичних ресурсів, в тому числі кліматичні курорти держави

Завдання:

1. На контурній карті України позначити основні кліматичні області та підобласті (див. рис. Д.М.1 Кліматичне районування України Дидактичних матеріалів):

- Атлантико-континентальна область з підобластями: Закарпатська, Українських Карпат, Рівнинна область;
- Континентальна область;
- Область гірського Криму;
- Область південного берега Криму.

2. У межах виокремлених областей і підобластей за допомогою дидактичних матеріалів (див. табл. Д.М. 1–Д.М. 4) позначити основні кліматичні курорти.

3. Використовуючи отриману картосхему та лекційні матеріали зробити висновки щодо:

- кліматичних умов розвитку туризму в окремих кліматичних областях держави – сприятливість для літніх і зимових видів відпочинку і туризму, їх тривалості;
- розповсюдження кліматичних курортів по території держави в залежності від кліматичних областей і підобластей;

– зробити висновок щодо загальної придатності території держави для розвитку туристської діяльності з точки зору кліматичних умов.

Самостійна робота студента полягає у ознайомленні з темою роботи за конспектом лекцій, підготовці контурної карти України, кольорових олівців, атласу/туристської карти України.

Практичне заняття по темі 3 Географія розповсюдження та характеристика туристсько-рекреаційного потенціалу гідрологічних ресурсів

Завдання:

1. На контурній карті України позначте такі гідрологічні об'єкти і місцевості:

- найбільші ріки (див. табл. Д.М. 5);
- найкрупніші озера і лимани (див. табл. Д.М. 6);
- найкрупніші водосховища (див. табл. Д.М. 7);
- найвідоміші водоспади України (див. табл. Д.М. 8);
- місця придатні для дайвінгу: Одеса (Одеський підводний музей), Савровський кар'єр (Пятихатський кар'єр) Пятихатський район Дніпропетровської області, біля с. Кам'яне; Новомиколаївський кар'єр, р. Мокра Сура, Дніпропетровська область; Олександрівський кар'єр, Миколаївська обл.; Малинський, Пашинський та Соколовський кар'єри, Київська обл.; Соколовський кар'єр, Житомирська обл.; Базальтовий кар'єр на території Івано-Долинського родовища базальту біля селища Базальтове, Рівненська область; озеро Задорожне, Львівська обл.; Шацькі озера, Волинська обл.;
- аквапарки (криті та відкриті) (див. табл. Д.М. 9);
- найбільші морські курорти (див. табл. Д.М. 10)

2. Зробити висновок щодо різноманітності та розповсюдження гідрологічних туристських ресурсів в державі та їх можливостей для організації різноманітних видів активного туризму та відпочинку.

**Практичне заняття за темою 3 Географія розповсюдження та
характеристика туристсько-рекреаційного потенціалу
геоморфологічних ресурсів**

1. На контурній карті України позначте такі геоморфологічні об'єкти і місцевості:

– основні форми рельєфу: низовини та височини, згідно табл. Д.М. 11;

– у гірському масиві Українських Карпат позначити такі вершини зазначивши їхні висоти: *Сивуля* (1 838 м), *Грофа* (1 748 м), *Попадя* (1 742 м), *Стой* (1 677 м), *Менчул* (1 501 м), *Магура* (1 368 м), *Говерла* (2 061 м), *Бребенескул* (2 035 м), *Піп-Іван* (2 026 м), *Петрос* (2 022 м), *Гутин Томнатик* (2 017 м), *Ребра* (2 007 м) та перевали з вказівкою їх висот - *Середній Верецький* (839 м), *Ужоцький* (889 м), *Яблунецький* (931 м), *Воловецький* (1014 м);

– у гірському масиві Кримських гір позначити такі вершини зазначивши їхні висоти: *Роман-Кош* (1 545 м), *Еклізі Бурун* (1 527 м), *Ай-Петрі* (1 234 м) *Демерджі* (1 239 м), *Кубалач* (738 м);

– центри гірськолижного туризму відповідно до Дидактичних матеріалів таблиці Д.М. 12.

– печери, обладнані для екскурсійного відвідування і ті, що використовуються для організації спелеологічних (не спортивних) турів та екскурсій: *Мармурова*, *Червона*, *Еміне-Баїр-Хосар*, *Оптимістична* (с. *Королівка*, *Тернопільська обл.*), *Млинки* (*Чортківський р-н*, *Тернопільська обл.*), *Атлантида* (с. *Завалля*, *Хмельницька обл.*), *Угринь* (*Чортківський р-н*, *Тернопільська обл.*), *Кришталева* (*Чортківський р-н*, *Тернопільська обл.*), *Вертеба* (с. *Більче Золоте*, *Тернопільська обл.*). Для зручності скористуйтеся посиланням на Атлас печер України за наступним посиланням: <http://speleo.land.kiev.ua/atlas-caves.html>

2. Зробити висновок щодо різноманітності та розповсюдження геоморфологічних туристських ресурсів в державі та їх можливостей для організації різноманітних видів активного туризму.

**Практичне заняття за темою 3 Географія розповсюдження та
характеристика туристсько-рекреаційного потенціалу
курортних ресурсів держави**

Завдання:

1. На контурній карті України позначити:
 - бальнеологічні, бальнеогрязеві та грязьові держави (див. табл. Д.М. 13 і картосхеми Д.М. 3–Д.М. 4 дидактичних матеріалів);
 - місця зосередження термальних джерел в Закарпатській області (м. Берегово, с. Косино, с. Велятино, с. Солотвино, м. Виноградів);
 - місця розташування геотермальних джерел в Херсонській області (геотермальне джерело розташоване при виїзді з населеного пункту Щасливцеве, в напрямку Стрілецького, Арабатська Стрілка, Азовське море; с. Облої, Голопристанський район Херсонської області, недалеко від Залізного Порту; Гейзер біля с. Бехтери).
2. Використовуючи отриману картосхему та лекційні матеріали зробити висновки щодо:
 - наявності і обсягів різноманітних курортних ресурсів на території держави;
 - сучасного рівня використання курортних ресурсів – існуючої мережі курортів різного профілю на території держави;
 - проблем і перспектив розвитку санаторно-курортного господарства України.

**Практичне заняття за темою 3 Географія розповсюдження та
характеристика туристсько-рекреаційного потенціалу
курортних ресурсів держави**

Самостійна робота студента полягає у підготовці доповіді на практичному занятті згідно з обраною темою написання контрольної роботи (область України) за таким планом:

1. Загальна характеристика курортних ресурсів обраної області України.

2. Загальна характеристика кількості і якості санаторно-курортних закладів, показників їх функціонування та профілю.

3. Презентація ТОП – 5 діючих санаторно-курортних закладів області з характеристикою профілю, лікувальної, матеріально-технічної бази, термінів, вартості перебування та лікування.

Самостійна робота за темою 3 Характеристика видатних об'єктів природно-заповідного фонду придатних для організації туристично-екскурсійної діяльності: регіональний розріз

Самостійна робота студента полягає у підготовці відповіді на занятті згідно з обраною темою написання контрольної роботи (область України) за таким планом:

1. Загальна частка земель ПЗФ в структурі області, її порівняння з загальноукраїнським показником.
2. Стисла характеристика структури об'єктів ПЗФ.
3. Вибіркова характеристика найбільш атрактивних ТОП – 5 об'єктів ПЗФ (заповідники, НПП, РЛП, парки – пам'ятки садово-паркового мистецтва, зоопарки) для організації екскурсійно-туристської діяльності та рівень її розвитку (обов'язково вказувати вартість надаваних послуг).

Практичне заняття за темою 3 Характеристика видатних об'єктів природно-заповідного фонду придатних для організації туристсько-екскурсійної діяльності: регіональний розріз

Завдання:

1. На основі відомостей таблиць дидактичних матеріалів на контурну карту України нанести такі категорії об'єктів ПЗФ України:
 - природні заповідники (див. табл. Д.М. 14);
 - біосферні заповідники (див. табл. Д.М. 15);
 - біосферні резервати (див. табл. Д.М. 16);

- Національні природні парки (див. табл. Д.М. 17.);
- Ботанічні сади (див. табл. Д.М. 16)
- Зоопарки.

2. Використовуючи отриману картосхему та лекційні матеріали та отриману карту написати загальний висновок щодо розміщення, категорій, атрактивності природоохоронних територій України та сучасного і перспективного їх залучення для використання в цілях туризму.

Практичне заняття за темою 4 Видатні пам'ятники історії, археології, містобудування і архітектури

Завдання:

1. На підставі відомостей таблиці дидактичних матеріалів Д.М 17 на контурній карті України позначити всі історико-культурні заповідники України.

2. Позначити об'єкти, які входять до Списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО (див. картосхему Д.М. 5).

3. В кожній області України відповідно до довідників «Вся Україна», атласу «Знайомтесь Україна» та Туристичній карті України позначити найбільші туристські центри.

4. Зробити висновок щодо розповсюдження та географії історико-культурних туристських ресурсів України в регіональному розрізі.

Самостійна робота по темі 4 Видатні пам'ятники історії, археології, містобудування і архітектури

Самостійна робота студента полягає у підготовці відповіді на занятті згідно з обраною темою написання контрольної роботи (область України) за таким планом:

1. Загальна характеристика кількості об'єктів історико-культурного характеру на території відповідної області, порівняння з загальноукраїнським показником.

2. Структура історико-культурного туристського потенціалу відповідної області.

3. Характеристика найбільш атрактивних об'єктів (ТОП-10), зокрема національних музеїв, історико-культурних заповідників, великих історичних центрів з зазначенням вартості екскурсійного обслуговування.

4. Включення пам'ятників історії, археології, містобудування і архітектури в існуючі туристські маршрути по даній області.

Практичне заняття за темою 4 Етнографічні туристичні ресурси регіонів України

Завдання:

1. На підставі відомостей дидактичних матеріалів Д.М 5 на контурній карті України позначити всі етнографічні області України.

2. Використовуючи графічні матеріали рис. Д.М. 6, 7, та 8 позначити діючі та перспективні музеї-скансени.

У майбутньому планується організація регіональних та обласних музеїв просто неба в *Кам'янці-Подільському, Тернополі, Коростені* на Житомирщині. Також є задуми створення музею у *Харкові*, де планується показати детальніше архітектуру Слобожанщини; у *Дніпропетровську*, де є задуми розкрити багатство матеріальної культури Нижнього Подніпров'я, в *Одесі* планується будівництво скансену «Приморське».

3. Позначити крупні центри розвитку традиційних народних промислів в державі. <https://authenticukraine.com.ua/traditions-crafts>

4. Зробити висновок щодо сучасного рівня використання та перспектив залучення етнографічних ресурсів держави в сферу розвитку туризму.

Самостійна робота за темою 4 Етнографічні туристичні ресурси регіонів України

Самостійна робота студента полягає у підготовці доповіді на практичному занятті по одній з наведених етнографічних областей України (бажано обирати ту область до якої входить область визначена для написання контрольної роботи): Полісся, Закарпаття, Галичина, Буковина, Волинь, Поділля, Наддніпрянщина, Сіверщина, Слобожанщина, Запоріжжя, Донщина, Таврія.

В доповіді охарактеризувати використання цього виду ресурсів на даний час в зазначеній області (музеї, фестивалі, свята, центри розвитку традиційних народних промислів, спеціалізовані екскурсії та тури з зазначенням їх вартості).

Практичне заняття за темою 5 Характеристика розвитку туристської інфраструктури: регіональний аспект

Завдання:

1. Використовуючи статистичні дані Збірки Колективні засоби розміщення в Україні (<http://www.ukrstat.gov.ua/>) за останній рік проаналізувати основні показники роботи цих закладів в регіональному розрізі. Аналіз супроводити графіками. За наступним планом:

- Кількість колективних засобів розміщування за регіонами;
- Загальна кількість місць у колективних засобах розміщування за регіонами у ... році;
- Кількість номерів у готелях та аналогічних засобах;
- Кількість осіб, що перебували у колективних засобах розміщування, за регіонами у ... році;
- Кількість іноземців, що перебували у колективних засобах розміщування, за регіонами у ... році;
- Коефіцієнт використання місткості колективних засобів розміщування за регіонами у ... році.

2. Використовуючи дані Збірки Оздоровлення дітей у дитячих закладах оздоровлення та відпочинку влітку (<http://www.ukrstat.gov.ua/>) за останній рік проаналізувати основні показники роботи цих закладів в регіональному розрізі. Аналіз супроводити графіками. За наступним планом:

– Дитячі заклади оздоровлення та відпочинку, які працювали влітку, за типами.

– Дитячі заклади оздоровлення та відпочинку, які працювали влітку, за регіонами.

– Кількість дітей, які перебували у дитячих закладах оздоровлення та відпочинку.

– Середня вартість одного людино-дня перебування дитини у закладі, грн.

3. Використовуючи дані Збірки Санаторно-курортні та оздоровчі заклади (<http://www.ukrstat.gov.ua/>) за останній рік проаналізувати основні показники роботи цих закладів в регіональному розрізі. Аналіз супроводити графіками. За наступним планом:

– Кількість Санаторно-курортних та оздоровчі заклади за регіонами за окремими категоріями.

– Загальна кількість місць у санаторно-курортних та оздоровчих закладах за регіонами у ... році.

– Кількість осіб, що перебували у санаторно-курортних та оздоровчих закладах за регіонами у ... році.

– Коефіцієнт використання місткості у санаторно-курортних та оздоровчих закладах за регіонами у ... році.

– Середня вартість одного людино-дня перебування у закладі, грн.

Практичне заняття за темами 6-7 Туристське районування України: визначення інтегрального показника ресурсного потенціалу туризму

Завдання:

1. З наявних масивів статистичних даних використовуючи власний досвід і міркування сформуванати загальну матрицю (таблицю зі значеннями) спостережень з використанням різних груп ресурсів (природні, історико-культурні, інфраструктурні). Орієнтовний вигляд таблиці наступний.

Області	Природні ресурси			Історико-культурні			Соціально-економічні		
	Кількість НПП, од.	Кількість РЛП, од.	Показник N,	Кількість пам'яток архітектури національного значення, од.	Кількість музеїв, од.	Показник N,	Кількість готелів, шт.	Кількість дитячих оздоровчих таборів, од.	Показник N,
Вінницька									
Волинська									
....									
Чернігівська									
Еталон *									

*Еталоном в даному випадку буде число, яке більше максимального значення показника по кожній з областей. Наприклад, якщо максимальне число НПП для однієї області становить 4, то відповідно еталонне значення повинно бути більше цього числа, хоча б на одиницю – значить для даного показника еталон буде дорівнювати 5.

2. Визначення інтегрального показника ресурсного потенціалу туризму проводиться шляхом побудови радару.

Такі розрахунки засновані на порівнянні відносної площини радару, побудованого у середині оцінного кола з площею радару отриманого по кожному регіону держави.

Як Інтегральний показник ресурсного потенціалу ($I_{\text{ПРП}}$) пропонується відносна площа радару, побудованого всередині оцінного кола

за порівнюваними показниками. Розрахунок $I_{\text{ПРП}}$ проводиться за формулою:

$$I_{\text{ПРП}} = Sp / S, \quad (2.1)$$

де Sp – площа радара, см^2 ;

S – загальна площа оцінного кола розраховується як $\pi \times R^2$;

R – довільний радіус оцінного кола приймається рівним 10 см.

$$\text{Відповідно } S = 3,14 \times 10^2 = 314$$

Площу радара Sp , у свою чергу, визначають за формулою:

$$S_p = \frac{1}{2} \sin \alpha (a_1 \times a_2 + a_2 \times a_3 + \dots + a_{n-1} \times a_n + a_n \times a_1), \quad (2.2)$$

де a_1, \dots, a_n – значення показників, переведені в сантиметри;

α – кут між найближчими показниками.

Радар $I_{\text{ПРП}}$ будують з дотриманням таких принципів:

1. Всі оцінні показники мають однакову «вагу», тому коло поділяється радіальними оцінними шкалами на рівні сектори, число яких дорівнює числу оцінюваних параметрів (у кожного студента своє число яке відповідає кількості показників, які були залучені для проведення розрахунків). Значення кута $\alpha = 360^\circ / n$, де n – число показників (наприклад 15), то $\alpha = 360^\circ / 15 = 24^\circ$.

2. Шкали на радіальних прямих градууються так, щоб усі значення показників лежали всередині оцінного кола.

Переклад значень показників у сантиметри здійснюють за пропорцією.

Наприклад, кількість одиниць НПП в області становить 3 то тоді пропорція виглядає наступним чином:

5 НПП (значення еталону) – 10 см (радіус оцінного кола)

3 НПП (значення показника для певної області) – x см,

$$x = 3 \times 10 / 5 = 6 \text{ см}$$

Чим більший ресурсний потенціал туризму в регіоні, тим більше площа, яку займає радар, отже, коефіцієнт $I_{\text{ПРП}}$ ближче до одиниці.

3. Розрахункові значення $I_{\text{ПРП}}$ наводяться в таблиці наступного виду.

Області	Природні ресурси			Історико-культурні			Соціально-економічні			Площа радара S_p , розрахована за формулою 2.2.	Інтегральний показник $I_{\text{ПРП}}$ розрахований за формулою 2.1
	Кількість НПП, см	Кількість РЛП, см	Показник N, см	Кількість пам'яток архітектури національного значення, см	Кількість музеїв, см	Показник N, см	Кількість готелів, см	Кількість дитячих оздоровчих таборів, см	Показник N, см		
Вінницька	3	2	3,4	1,5	2,3	3,3	6,7	3,5	7,1	2345	0,45
Волинська											
....											
Чернігівська											

4. Для інтерпретації отриманих результатів розрахунків $I_{\text{ПРП}}$ бажано проранжувати області та розподілити їх наприклад на декілька оцінних категорій: наприклад, з високим, середнім та низьким потенціалом ресурсів туризму. Для кожної з груп областей потрібно розробити власні рекомендації щодо подальшого розвитку туризму.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Дидактичні матеріали до практичного заняття за темою 3 Географія розповсюдження та характеристика туристсько-рекреаційного потенціалу кліматичних ресурсів, в тому числі кліматичні курорти держави

Рисунок А.1 – Кліматичне районування України

Рисунок А.2 – Кліматичні курорти України

Таблиця А.1 – Кліматичні курорти Південного берега Криму

Курорт, курортна місцевість	Середня t, °С		Кількість сонячного сьйва, год./ рік	Температура води влітку, °С	Вологість повітря, середня за рік, %	Медичні показання
	січня	липня				
1	2	3	4	5	6	7
Алупка <i>Шевченкове</i>	+3-+4	+24,6	2150	+22-+28	69	органи дихання
Алушта <i>Малоріченське</i> <i>Морське</i> <i>Рибаче</i> Партеніт	+3	+23,7	2260	+17-+23	63-68	органи дихання, ЛОР- органи, функціональні захворювання нервової систем та опорно-рухового апарату
Гаспра	+2-+4	+24	2260	+17-+24		
Гурзуф <i>Артек</i>	+3-+4	+24,6	2200	+22-+24	68	нервова система
Коктебель	+3-+4	+24,6	2200	+22-+24	68	органи дихання нетуберкульозного характеру, нервова і серцево-судинна системи
Кореїз, Місхор	0	+24	2200	+18-+20	бл. 60	органи дихання
<i>Ласпі</i>	+3-+4	+24,6	2300	+22-+24	72	бронхіальні патології нетуберкульозного характеру
<i>Лівадія</i>	+3	+24	2300	+23	...	органи дихання
Масандра	+3	+25	2300	+22	50	реабілітація після перенесеного інфаркту міокарду
<i>Ореанда</i>	+3	+23	2200	+24	61	органи дихання
<i>Сімеїз</i> <i>Понизівка</i> <i>Кацівелі</i> <i>Голуба Затока</i>	+3	+25	2300	+22	61	серцево-судинна система
<i>Судак</i> <i>Привітне</i> <i>Новий Світ</i> <i>Курортне</i>	+4,1	+24,4	2360	+17-+24	69	туберкульоз
	+1,8	+23,2	2262	+20	70-75	органи дихання нетуберкульозного характеру, система кровообігу та нервова система

Продовження таблиці А.1

1	2	3	4	5	6	7
Феодосія	+0,6	+24	2300	+17-+24	бл. 60	органи дихання нетуберкульозного характеру, система кровообігу, органи травлення, нервова система
Форос Кастрополь <i>Мелас</i>	+4,1	+23,6	2320	понад +17	69	органи травлення
Ялта <i>Курпати</i>	+4	+23,7	2200	+23,1	61	органи дихання нетуберкульозного характеру, нервова і серцево-судинна система

Таблиця А.2 – Кліматичні курорти Карпат

Курорт	Середня t, °С		Кількість опадів, мм/рік	Тривалість періоду із стійким сніговим покривом	Медичні показання
	січня	липня			
Ворохта	-6,4	+15	860	96	різні форми туберкульозу
Карпати (Свалявський р-н)	-3	+22	600	110	серцево-судинна і нервова системи, органи травлення
Косів	-5,5	+18	800	100	активні форми туберкульозу у дітей
Татарів	-7	+15	800	85	туберкульоз легенів
Чинадійово	-3	+20,5	834	75	органи кровообігу та функціональні захворювання нервової системи
Шешори	¹⁹	+18	800	100	оздоровлення
Яремча	-4,3	+17	881	100	туберкульоз легень, органи опорно-рухової та нервової системи
Ясіня	-5,9	+16,7	бл.1000	120	оздоровлення

Таблиця А.3 – Основні кліматичні курорти степової зони України

Курорт, курортна місцевість	Середня t, °C		Кількість сонячного сяйва, год./рік	Температура води влітку, t°C	Вологість повітря, в липні, %	Медичні показання
	січня	липня				
Бердянськ, Приморськ	-3,8	23,4	2383	+24	73	опорно-руховий апарат, нервова система, хвороби периферійних судин, гінекологія
Євпаторія	-0,1	23,2	2011	+20-+22	53	опорно-руховий апарат, нервова система, органи дихання, гінекологія
Затока, Кароліно-Бугаз, Шабо	-2	22,4	2230	+19.9-+22	55-60	опорно-рухова система, серцево-судинна система
Кирилівка	-3	23,5	2200	+24,4	50	опорно-рухова і нервова системи, гінекологія
Коблеве	-2,7	22,6	2280	+22	60	оздоровлення
Кремінна	-7,6	21,5		-	43-45	оздоровлення
Маріуполь	-5,2	22,7	2100-2300	+22-+24	71 ^ч	серцево-судинна система, органи дихання, неврози, неврастенія, вегетативна дистонія
Мелекіне	-4	23	...	+22-+24	оздоровлення
Одеська група курортів	-3	22,5	2200	+24	75	опорно-руховий апарат, нервова система, органи дихання, патологія судин, гінекологія, урологія, захворювання шкіри
Очаків	-3	22,8	2286	+22-+24	50-60	бронхіти, астма
Приморське	-1,5	22,6	2200	+23-+24	55	туберкульоз
Саки	-0,6	22,5	2500	+20-+22	69-71	опорно-руховий апарат, органи травлення, нервова система, урологія та гінекологія, захворювання шкіри, ЛОР-хвороби
Сергіївка	-2	22,1	2200	+20-+22	55	опорно-руховий апарат, кістково-суглобовий туберкульоз, органи дихання нетуберкульозного характеру, нервова система
Скадовськ	-2,5	23,4	2500	+ 19-+24	60-70	хронічні катари дихальних шляхів, астма
Святогірськ	-6,5	21,5	2100	+23-+24 (річка)	40-45	органи кровообігу, нервова система, опорно-руховий апарат

Таблиця А.4 – Кліматичні курорти лісостепової зони

Курорт, курортна місцевість	Середня t, °С		Кількість сонячного сьйва, год./рік	Опадів, мм/рік	Медичні показання
	січня	липня			
Біла Церква	-6,0	19,3	1 850	498	органи руху, нервова система, туберкульоз легенів
Боярка	-6,4	19,6	1 843	582	органи дихання
Бронниця (Могилів-Подільський р-н)	-4,1	21,0		490	органи дихання та зору, опорно-рухова система, органи травлення
Брюховичі	-3,0	18,3		660	кровообіг, органи дихання
Заліщики	-4,5	19	1 900	564	ревматичні захворювання
Качанівка	-7	20	1 890	550	туберкульоз легенів
Конча-Заспа	-6	20	1 843	550	серцево-судинна, нервова система, опорно-руховий апарат
Ліщинівка	-5,7	20,3	1 930	430	органи дихання нетуберкульозного характеру (для дітей), кістковий туберкульоз
Печера	-6	18,7	1 851	544	туберкульоз легенів і кісток
Пирогове-Феофанія	-6	19,1	1 843	600	оздоровлення
Прохорівка	-5,4	19,1	1 930	490	оздоровлення
Сокілець (Немирівський район Вінницької обл.)	-5,6	19,0		576	органи дихання, травлення, серцево-судинна, нервова система
Соснівка	-6	23	2 000	494	туберкульоз кісток

ДОДАТОК Б

Дидактичні матеріали до практичного заняття за темою 3 Географія розповсюдження та характеристика туристсько-рекреаційного потенціалу гідрологічних і геоморфологічних ресурсів

Таблиця Б.1 – Найбільші ріки України

Назва річки	Куди впадає	Довжина, км		Площа басейну, км ²
		загальна	в межах України	
1	2	3	4	5
Дніпро	Чорне море	2201	1121	504 000
Дністер	Чорне море	1362	925	72 100
Південний Буг	Чорне море	806	806	63 700
Сіверський Донець	Дон	1053	700	98 900
Горинь	Прип'ять	659	577	27 700
Десна	Дніпро	1130	575	88 900
Інгuleць	Дніпро	549	549	13 700
Псел (Псьол)	Дніпро	717	520	22 800
Случ	Горинь	451	451	13 800
Стир	Прип'ять	494	424	12 900
Західний Буг	Нарев	772	394	73 470
Тетерів	Дніпро	365	365	15 100
Сула	Дніпро	363	363	19 600
Інгул	Південний Буг	354	354	9890
Ворскла	Дніпро	464	348	14 700
Рось	Дніпро	346	346	12 600
Оріль	Дніпро	346	346	9800
Удай	Сула	327	327	7030
Вовча	Самара	323	323	13 300
Самара	Дніпро	320	320	22 600
Хорол	Псел	308	308	3870
Прут	Дунай	967	286	27 540
Прип'ять	Дніпро	775	261	114 300

Продовження таблиці Б.1

1	2	3	4	5
Уж	Прип'ять	256	256	8080
Збруч	Дністер	244	244	3395
Серет	Дністер	242	242	3900
Салгир	Азовське море (зат. Сиваш)	232	232	4010
Стрий	Дністер	230	230	3055
Сейм	Десна	784	223	27 500
Айдар	Сіверський Донець	264	213	7420
Кальміус	Азовське море	209	209	5070
Тиса	Дунай	966	201	153 000
Молочна	Азовське море	197	197	3450
Снов	Десна	253	190	8700
Стохід	Прип'ять	188	188	3150
Оскіл	Сіверський Донець	472	178	14 800
Дунай	Чорне море	2850	175	817 000
Уборть	Прип'ять	292	170,6	5820
Смотрич	Дністер	169	169	1800
Гірський Тікич	Гнилий Тікич	167	167	3510

Таблиця Б.2 – Найкрупніші озера і лимани України

Озера і лимани	Розташування	Площа, км ²	Довжина, км	Максимальна ширина, км
1	2	3	4	5
Сасик (Кундук) (озеро)	Узбережжя Чорного моря	210.0	39.0	12.0
Тилігульський лиман	Узбережжя Чорного моря	150–170	80.0	3.5
Молочний лиман (Молочне озеро)	Узбережжя Азовського моря	170.0	32.0	8.0

Продовження таблиці Б.2

1	2	3	4	5
Ялпуг (озеро)	Басейн Дунаю	149.0	39.0	5.0
Кагул (озеро)	Басейн Дунаю	90.0	25.0	8.0
Кугурлуй (озеро)	Басейн Дунаю	82.0	20.0	20.0
Сасик-Сиваш (озеро)	Кримський півострів	75.3	14.0	9.0
Хаджибейський лиман	Узбережжя Чорного моря	70.0	40.0	3.5
Шагани	Узбережжя Чорного моря	70.0	9	8
Катлабуг (озеро)	Басейн Дунаю	67.0	21.0	11.0
Куяльницький лиман	Узбережжя Чорного моря	61.0	28.0	3.0
Китай (озеро)	Басейн Дунаю	60.0	24.0	3.5
Донузлав (озеро)	Кримський півострів	48.2	30.0	8.5
Айгульське	Кримський півострів	37	18	4.5
Будацький	Узбережжя Чорного моря	30	15	2.7
Світязь (озеро)	Басейн Західного Бугу	27.5	9.3	4.8
Актаське	Кримський півострів	26.8	8	3.5
Узунларське	Кримський півострів	21.2	10	5.5
Кирлеуцьке	Кримський півострів	20.8	13.8	3.0
Тобечицьке	Кримський півострів	18.7	9.0	5.0
Пулемецьке	Басейн Західного Бугу	16.3	6.0	3.6
Турське	Басейн Прип'яті	13.0	5.4	3.2
Кияцьке	Кримський півострів	12.5	10.0	4.5

Таблиця Б.3– Найкрупніші водосховища України

Назва	На якій річці створено	Роки створення	Площа водного дзеркала, км ²	Об'єм, км ³
Київське	Дніпро	1964-66	922	3,73
Канівське	Дніпро	1972-78	582	2,48
Кременчуцьке	Дніпро	1959-61	2250	13,5
Кам'янське	Дніпро	1964	567	2,45
Дніпровське	Дніпро	1932	410	3,3
Каховське	Дніпро	1952-56	2155	18,2
Дністровське	Дністер	1973-81	142	3
Печенізьке	Сіверський Донець	1962	86,2	0,38
Червонооскільське	Оскіл	1958	16,98	
Ладизинське	Південний Буг	1964	20,8	0,15

Таблиця Б.4– Найвідоміші водоспади України

Назва	Річка	Висота, м	Найближчий туристський центр
Учансу	Учансу	98,5	Ялта
Кизил-Кобинський (каскад)	Кизил-Коба	50	с. Перевальне, Сімферопільський р-н
Шипіт	Шипіт	24	Перечин
Джур-Джур	Улу-Узень	17	Алушта
Червоногородський	Джурин	16	Заліщики
Головкінського	Узень-Баш	12	Алушта
Манявський	Манявка	12	Яремча
Скакало	Синявка	10	Мукачів
Сріблясті водоспади, Гук	Пістинька	4-5	Шешори
Гук	Рибниця	4	Косів

Таблиця Б.5 – Аквапарки (криті та відкриті)

Аквапарки під відкритим небом	
1	2
Миколаївська	с. Коблево (Аквапарки «Орбіта» та »Коблево») м. Очаків «Аттіка»
Одеська	м. Одеса «Одеса» м. Одеса «Hawaii» с. Затока «Готель-аквапарк Затока»
Запорізька	с. Кирилівка «Острів скарбів» м. Бердянськ «Мис Доброї надії»
Херсонська	с. Залізний Порт «Акваленд» с. Генгорка «Оазіс» м. Скадовськ «Акваторія»
Дніпропетровська	м. Дніпро «Harry Day» та «Янтарний» на березі р. Дніпро
Полтавська	м. Кременчук «Polo City»

Продовження таблиці Б.5

1	2
Закарпатська	м. Ужгород, «Аква Ріо Парк»
Криті аквапарки	
Київська	м. Бровари «Термінал» м. Київ «Dream Island»
Харківська	м. Харків «Джунглі»
Львівська	м. Львів «Пляж»
Тернопільська	м. Тернопіль «Лімпопо»
Хмельницька	м. Хмельницький «7 Океан»
Івано-Франківська	м. Івано-Франківськ «Цунамі»
Вінницька	м. Вінниця «Маяк»
Миколаївська	м. Миколаїв «Водолій»
Житомирська	м. Житомир «Королівська Бочка»

43

Таблиця Б.6 – Найбільші морські курорти

Назва моря	Назва області	Назви курортів
Чорне	Одеська	Катранка, Расейка, Лебедівка, Миколаївка, Курортне, Приморське, Сергіївка, Затока, Грибовка, Одеса, Лузанівка, Фонтанка, Чорноморське, Південне
	Миколаївська	Коблеве, Лугове, Рибаківка, Очаків, Кинбурнська коса
	Херсонська	Тендрівська коса, Залізний порт, Лазурне, Скадовськ, Джарилгач, Хорли
Азовське	Херсонська	Арабатська стрілка (Стрілкове, Щасливцеве, Генічеська гірка)
	Запорізька	Степок, Коса Бірючий острів, Кирилівка, Коса Перерсипь, Федотова коса, Приморськ, Бердянськ, Бердянська коса, Білосарайська коса, Урзуф, Ялта, Мелекіне, Маріуполь, НПП «Меотіда», Седове

Таблиця Б.7 – Геоморфологічні ресурси

<i>Низовини</i>	<i>Височини</i>
Поліська низовина	Волинська височина (в тому числі позначити найвищу частину – Мізоцький кряж (342 м))
Придніпровська низовина	Подільська височина (в тому числі позначити окремі горбасті пасма: Кременецькі гори, Опілля, Розточчя, Товтри (Медобори), Вороняки, Гологори та найвищу точкою Поділля - гора Камула (471 м))
Причорноморська низовина	Придніпровська височина в (тому числі позначити найвищу точку – 323 м, яка знаходиться в Канівських горах.)
Приазовська низовина	Хотинська височина (в тому числі позначити найвищу точку рівнинної частини України – гора Берда (515 м))
Закарпатська низовина	Приазовська (в тому числі позначити найвищу точку – гора Бельмак-Могила (324 м))
	Відроги Середньоруської височини
	Донецька височина (в тому числі позначити Донецький кряж з найвищою точкою височини – гора Могила-Мечетна (367 м) та Бахмут-Торецьку рівнину)

Таблиця Б.8 – Центри гірськолижного туризму в Карпатах

Область	Назва гірськолижного центру
Івано-Франківська	Буковель, Яблуниця, Верховина, Ворохта, Вишков, Косів, Тюдов, Шешори, Яремча
Чернівецька	Цецино, Горбова, Мигово, перевал Немчич, Сонячна долина
Львівська	Динамо-Тростян, Славське, Плай, Захар Беркут, Казкова поляна, Орявчик-Звенів, Розлуч, Тисовець
Закарпатська	Драгобрат, Пилипець, Ізки, Красія, Синяк, Верхній Студений, Воєводине, Жденієве, Міжгір'я, Подобовець, Рахів, Синевир, Ужок, Хуст, Ясиня

ДОДАТОК В

Дидактичні матеріали до практичного заняття по темі 3 Географія розповсюдження та характеристика туристсько-рекреаційного потенціалу курортних ресурсів держави

Таблиця В.1 – Курорти України, що функціонують на базі бальнеологічних ресурсів

Назва курорту або курортної місцевості	Лікувальні фактори (основні типи мінеральних вод і грязей)	Медичні показання
1	2	3
Бальнеологічні		
Аркадія	хлоридно-гідрокарбонатно-сульфідна	опорно-руховий апарат, нервова система, серцево-судинна система, гінекологія
Біла Церква	радонова	опорно-руховий апарат, периферійна нервова система
Березівські Мінеральні Води	бромна, йодобромна; крем'яниста гідрокарбонатна кальцієво-натрієво-магнієва	шлунок, кишечник, печінка, сечовивідні шляхи, обмін речовин
Великий Фонтан	хлоридно-гідрокарбонатноюсульфатна натрієва	органи травлення
Верховина (Сойми)	вуглекисла хлоридно-гідрокарбонатна натрієво-кальцієва	шлунок, кишечник, печінка, жовчні шляхи, порушення обміну речовин, кровообіг
<i>Гірська Тиса (Кваси)</i>	миш'яковиста; вуглекислі хлоридно-гідрокарбонатна натрієво-кальцієва та залізиста	опорно-руховий апарат, периферійна нервова система, серцево-судинна система, шкіра
Гусятин	з підвищеним вмістом органічних речовин (типу Нафтуся)	органи травлення
<i>Драгове</i>	вуглекисло-гідрокарбонатно-хлоридна натрієва	органи травлення, порушення обміну речовин
<i>Деренівка (Ужгород)</i>	крем'яниста	седативний, протизапальний, антиоксичний вплив
Карпати (Чинадієве)	крем'яниста; вуглекисла гідрокарбонатна натрієва	кзрдіоневролопчні захворювання, органи травлення, статеві органи
Квітка Полонини (Голубине)	вуглекисла гідрокарбонатна натрієва	шлунок, кишечник, печінка, жовчні шляхи, порушення обміну речовин і супутні захворювання серцево-судинної системи
<i>Келечин</i>	вуглекисла гідрокарбонатна кальцієво-натрієва (тилу Нарзан); сульфідна	серцево-судинна система, органи травлення, ендокринна система
<i>Кобилецька Поляна</i>	вуглекисла гідрокарбонатна кальцієво-натрієва; радонова	серцево-судинна система, органи травлення, ендокринна система
Мелас	сульфатно-гідрокарбонатна кальцієво-натрієво-магнієва	органи травлення

Продовження таблиці В.1

1	2	3
Микулинці	з підвищеним вмістом органічних речовин (тилу Нафтуся); сульфідна	органи травлення
Миронівка	радонова гідрокарбонатно-кальцієво-магнієва	суглоби, периферійна нервова система
<i>Плоске</i>	вуглекисла гідрокарбонатна натрієва	серцево-судинна система, органи травлення, ендокринна система
Приморське	сульфідна хлоридно-натрієва; гідрокарбонатно-хлоридна натрієва	серцево-судинна система, нервова система, ендокринна система, обмін речовин
Поляна (Свзлязський (р-н))	вуглекисла гідрокарбонатна натрієва	шлунок, кишечник, підшлункова залоза, печінка, жовчні шляхи, порушення обміну речовин і супутні захворювання серцево-судинної системи, цукровий діабет (діти)
Рай-Оленівка	крем'яниста гідрокарбонатна натрієво-магнієво-кальцієва	органи травлення (головним чином печінка, підшлункова залоза, жовчні шляхи)
Сатанів	гідрокарбонатно-натрієво-магнієво-кальцієва; з підвищеним вмістом органічних речовин (типу Нафтуся)	органи травлення, печінка, сечовивідні шляхи, урологія, обмін речовин
Синяк	сульфідна сульфатна кальцієва	серцево-судинна система, периферійна нервова система, опорно-рухова система
Сонячне Закарпаття (Свалявський р-н)	вуглекисла гідрокарбонатно-натрієва	шлунок, підшлункова залоза, обмін речовин
Старобільськ	хлоридна натрієва радонова	опорно-рухова система, периферійна нервова система
<i>Східниця</i>	гідрокарбонатна; сульфатно-гідрокарбонатна кальцієво-натрієва; з підвищеним вмістом органічних речовин	сечова система, шлунок, кишечник
<i>Усть-Чорна</i>	хлоридна натрієва	опорно-рухова система, периферійна нервова система
Шаян	вуглекисла хлоридно-гідрокарбонатна натрієва; вуглекисла гідрокарбонатна натрієва	шлунок, кишечник, печінка, жовчні шляхи, порушення обміну речовин
Щербинці	залізна	кровотворення, анемії
Ялта	довізна моршинська мінеральна вода	кровообіг, сечостатева система
<i>Бальнеогрязьові</i>		
Бердянськ	сульфідна мулова грязь; хлоридно-натрієва	опорно-руховий апарат, гінекологія, серцево-судинна система, периферійна нервова система
Гопри	сульфідна мулова грязь; хлоридно-натрієва ропа	опорно-руховий апарат, периферійна нервова система, гінекологія

Продовження таблиці В.1

1	2	3
Горинь (Степань)	хлоридно-натрієва; торфова грязь	органи травлення
Євпаторія	сульфідна мулова грязь; термальна хлоридно-натрієва; азотно-метанова гідрокарбонатно-хлоридна натрієва; ропа	опорно-руховий апарат, органи травлення, інфекційні захворювання центральної та периферійної нервової системи, гінекологія, шкіра
Затока	сульфідна мулова грязь; хлоридно-гідрокарбонатна натрієва; ропа	опорно-руховий апарат, серцево-судинна система, периферійна нервова система
Кирилівка	сульфідна мулова грязь	опорно-руховий апарат, периферійна нервова система, гінекологія
Куяльник	сульфідна мулова грязь; хлоридно-гідрокарбонатна натрієва	шлунок, кишечник, печінка, сечовий міхур, порушення обміну речовин, нервова система
Любінь Великий	сульфідна сульфатно-гідрокарбонатна кальцієва; торфова грязь	система кровообігу, опорно-руховий апарат, периферійна нервова система, шкіра, дитячий церебральний параліч
Миргород	хлоридна натрієва; торфова грязь	органи травлення, порушення обміну речовин, статевая система
Моршин	сульфатно-хлоридна натрієво-магнієво-кальцієва (розсоли); без специфічних компонентів; торфова грязь	органи травлення, периферійна нервова система, суглоби, гінекологія
Немирів	радонова; сульфідна сульфатно-гідрокарбонатна кальцієва; типу Нафтуса	система кровообігу, опорно-руховий апарат, шкіра (в т.ч. після опікові), периферійна нервова система, патологічна вагітність
Саки	сульфідна мулова грязь; термальна гідрокарбонатно-хлоридна натрієва; ропа	опорно-руховий апарат, центральна і периферійна нервова система (спинний мозок), гінекологія і супутні хвороби органів травлення
Сергіївка	сульфідна мулова грязь; бромна хлоридна натрієва	опорно-руховий апарат, нервова система, гінекологія, кістковий туберкульоз
Слов'янськ	сульфідна мулова грязь; хлоридна натрієва (розсоли); залізна	кровообіг, опорно-руховий апарат, шкіра, гінекологія, спинний мозок
Солоний Лиман	сульфідна мулова грязь; хлоридна натрієва	суглоби, периферійна нервова система
Трускавець	близько 10 різновидів води, в т.ч. Нафтуса; озокерит	печінка, нирки, сечостатева система, порушення обміну речовин і супутні захворювання серцево-судинної системи; хронічний гепатит, гастрит, язва, обмін речовин, алергічні хвороби

Закінчення таблиці В.1

1	2	3
Феодосія	сульфідна мулова грязь; сульфідна хлоридно-натрієва; сульфідна хлоридно-гідрокарбонатна	шлунок, кишечник, печінка, жовчні шляхи, порушення обміну речовин, кровотворні органи
Хаджибей	сульфідна мулова грязь; хлоридно-натрієво-магнієва; ропа	опорно-руховий апарат; нервова система
Хмільник	радонова; торфова грязь	опорно-руховий апарат, периферійна нервова система, серцево-судинна система, реабілітація після інсульту та інфаркту міокарда, шкіра, цукровий діабет, гінекологія
Черче	сульфідна сульфатно-гідрокарбонатна кальцієва; гідрокарбонатно-сульфатно-кальцієва; сульфатно-кальцієва з підвищеним вмістом заліза та вуглецю, торфова грязь	опорно-руховий апарат, периферійна нервова система, гінекологія
Чократ	сульфідна мулова грязь; ропа; хлоридно-натрієво-магнієва	опорно-руховий апарат, органи травлення, периферійна нервова система
Шкло	сульфатно-кальцієва, вуглекисла гідрокарбонатна-натрієво-кальцієва	шлунок, кишечник, система кровообігу, опорно-руховий апарат, периферійна нервова система
<i>Грязьові</i>		
Лебедівка	сульфідна, хлоридно-натрієва та магнієво-натрієва мулова грязь	опорно-руховий апарат
Лермонтовський	сульфідна мулова грязь	опорно-руховий апарат, нервова і серцево-судинна система, гінекологія, геронтологія, цереброваскулярна патологія
Малодолинське	сульфідна мулова грязь	опорно-руховий апарат, ревматизм
Холодна Балка	сульфідна мулова грязь; ропа	опорно-руховий апарат, ревматизм

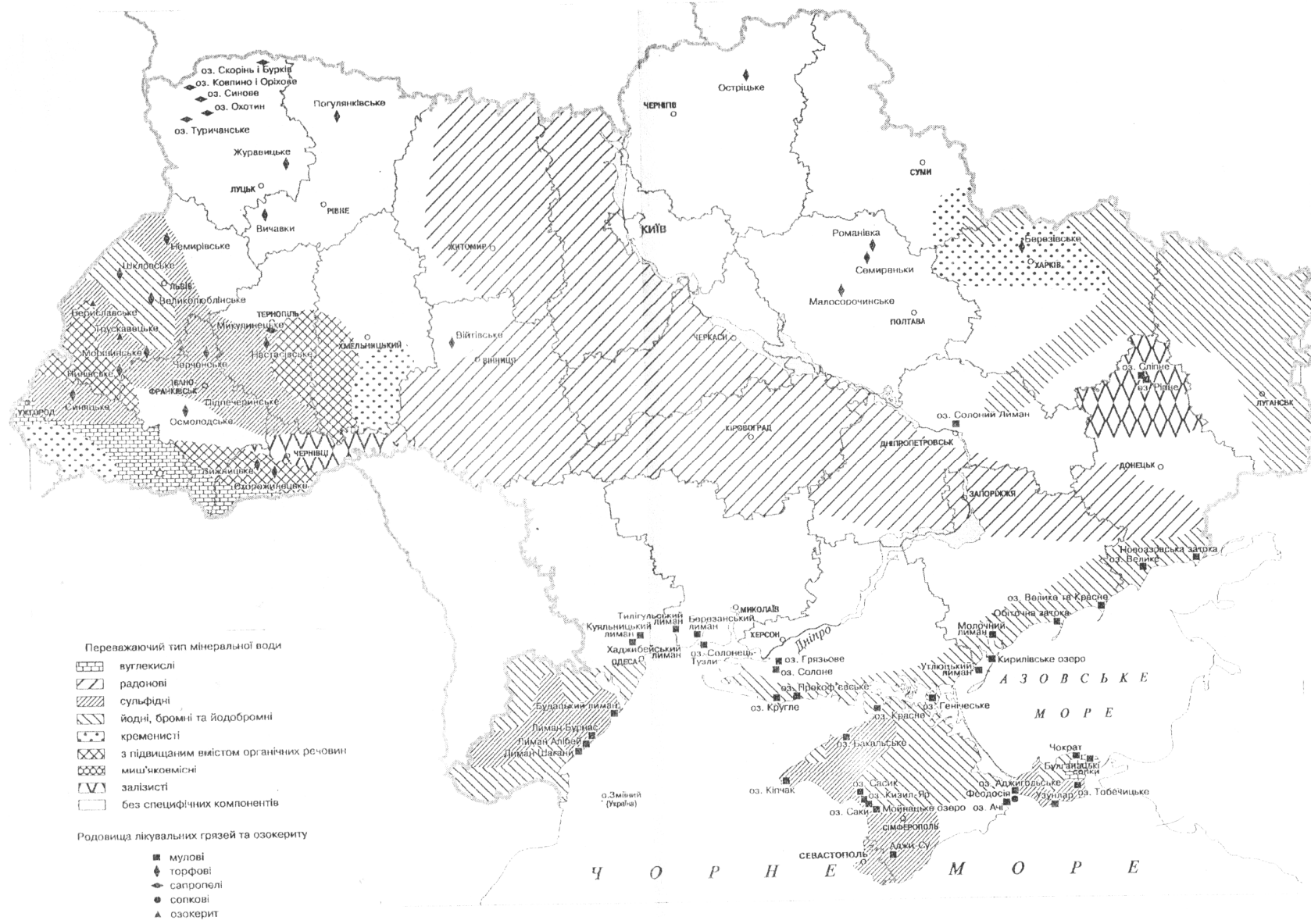

Рисунок В.2 – Бальнеологічні рекреаційні ресурси України

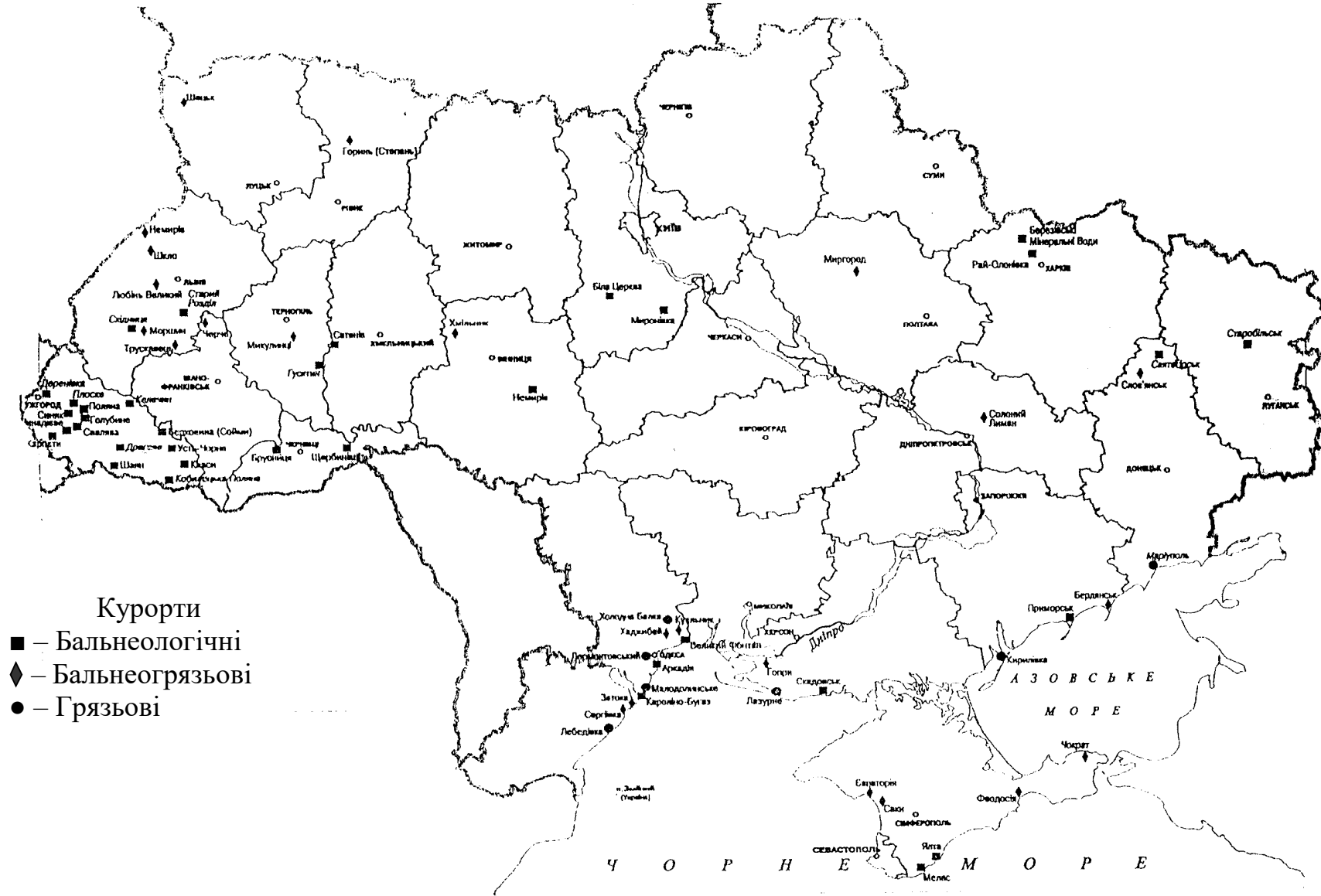

Рисунок В.3 – Бальнеологічні курорти України

ДОДАТОК Г

Дидактичне забезпечення до практичного заняття по темі 3 Характеристика видатних об'єктів природно-заповідного фонду придатних для організації туристсько-екскурсійної діяльності: регіональний розріз

Таблиця Г.1 – Перелік природних заповідників України

№	Назва	Рік створення	Площа (га)	Область
1	2	3	4	5
1	Дніпровсько-Орільський природний заповідник	1990	3 766	Дніпропетровська область
2	Древлянський природний заповідник	2009	30 873	Житомирська область
3	Казантипський природний заповідник	1998	450	АР Крим
4	Канівський природний заповідник	1923	2 027	Черкаська область
5	Карадазький природний заповідник	1979	2 872	Автономна Республіка Крим
6	Кримський природний заповідник Філії: «Лебедині острови»	1923	44 175	Автономна Республіка Крим
7	Луганський природний заповідник Філії: Станично-Луганський заповідник, «Провальський степ», «Стрільцівський степ»	1968	2 122	Луганська область
8	Опукський природний заповідник	1998	1 592	Автономна Республіка Крим
9	Поліський природний заповідник	1968	20 104	Житомирська область
10	Природний заповідник «Горгани»	1996	5 344	Івано-Франківська область
11	Природний заповідник «Медобори» Філії: Кременецькі гори	1990	10 521	Тернопільська область
12	Природний заповідник «Мис Март'ян»	1973	240	Автономна Республіка Крим
13	Природний заповідник «Михайлівська цілина»	2009	883	Сумська область
14	Природний заповідник «Розточчя»	1984	2 085	Львівська область
15	Природний заповідник «Сланецький степ»	1996	1 676	Миколаївська область

Продовження таблиці Г.1

1	2	3	4	5
16	Рівненський природний заповідник	1999	42 289	Рівненська область
17	Український степовий природний заповідник Філії: «Хомутівський степ», «Кам'яні могили», «Крейдова флора»	1961	3 336	Донецька область
18	Черемський природний заповідник	2001	2 976	Волинська область
19	Ялтинський гірсько-лісовий природний заповідник	1973	14 523	АР Крим

Таблиці Г.1 – Перелік біосферних заповідників України

№	Назва	Рік створення	Площа (га)	Область
1	Чорнобильський радіаційно-екологічний біосферний заповідник	2016	226 964,7	у межах Іванківського та Поліського районів Київської області у Зоні відчуження Чорнобильської АЕС
2	Асканія-Нова ім. Ф. Е. Фальц-Фейна	1983	33 307,6	Херсонська область
3	Дунайський біосферний заповідник	1998	50 252,9	Одеська область
4	Карпатський біосферний заповідник	1968	57 880	Закарпатська область
5	Чорноморський біосферний заповідник	1983	109 254,8	Херсонська, Миколаївська області

Таблиця Г.1 – Перелік біосферних резерватів України

№	Назва	Рік створення	Площа (га)	Область
1	«Асканія-Нова»	1983	33 307,6	Херсонська область
2	Чорноморський біосферний заповідник	1983 (1927)	109 254,8	Херсонська, Миколаївська області
3	Карпатський біосферний заповідник	1968	57 880	Закарпатська область
4	Дунайський біосферний заповідник	1998	50 252,9	Одеська область, Румунія
5	Східні Карпати	1998	58 587	Закарпатська область, Львівська область, Польща, Словаччина
6	Західне Полісся	2002	48 977	Волинська область В Україні – Шацький національний природний парк
7	Деснянський біосферний резерват	2009	58 293	Сумська область
8	Розточчя	2011		Львівська область

Таблиця Г.1 – Перелік НПП України

№	Назва	Рік створення	Площа (га)	Область
1	2	3	4	5
1	Азово-Сиваський	1993	52 154	Херсонська область
2	Бузький Гард	2009	6 138	Миколаївська область
3	Білобережжя Святослава	2009	35 223	Миколаївська область
4	Білоозерський	2009	7 014	Київська область
5	Бойкіщина	2019	12240	Львівська область
6	Великий Луг	2006	16 756	Запорізька область
7	Верхнє Побужжя	2013	108 000	Хмельницька область
8	Верховинський	2010	12 023	Івано-Франківська область
9	Вижницький	1995	7 928	Чернівецька область
10	Галицький	2004	14 685	Івано-Франківська область
11	Гетьманський	2009	23 360	Сумська область
12	Голосіївський	2007	4 525	м. Київ
13	Гомільшанські ліси	2004	14 315	Харківська область
14	Гуцульщина	2002	32 271	Івано-Франківська область
15	Дворічанський	2009	3 131	Харківська область

Продовження таблиці Г.1

1	2	3	4	5
16	Дермансько-Острозький	2009	1 648	Рівненська область
17	Деснянсько-Старогутський	1999	16 215	Сумська область
18	Джарилгацький	2009	10 000	Херсонська область
19	Дністровський каньйон	2010	10 829	Тернопільська обл.
20	Залісся	2009	14 836	Чернігівська, Київська області
21	Зачарований край	2009	6 101	Закарпатська область
22	Ічнянський	2004	9666	Чернігівська область
23	Кам'янська Січ	2019	12261	Херсонська область
24	Кармелюкове Поділля	2010	20 203	Вінницька область
25	Карпатський	1980	50 303	Івано-Франківська область
26	Кременецькі гори	2009	6 951	Тернопільська обл.
27	Кремінські ліси	2019	7269	Луганська область
28	Мале Полісся	2013	9515,1	Хмельницька область
29	Мезинський	2006	31 035	Чернігівська область
30	Меотида	2009	20 720	Донецька область
31	Нижньодніпровський	2015	80177	Херсонська область
32	Нижньодністровський	2008	21 311	Одеська область
33	Нижньосульський	2010	16 879	Полтавська область
34	Нобельський	2019	25318	Рівненська область

Продовження таблиці Г.1

1	2	3	4	5
35	Олешківські піски	2010	8 020	Херсонська область
36	Пирятинський	2009	12 028	Полтавська область
37	Подільські Товтри	1996	261 316	Хмельницька область
38	Приазовський	2010	78 127	Запорізька область
39	Прип'ять-Стохід	2007	39 316	Волинська область
40	Північне Поділля	2010	15 588	Львівська область
41	Святі Гори	1997	40 609	Донецька область
42	Синевир	1989	40 400	Закарпатська область
43	Сколівські Бескиди	1999	35 684	Львівська область
44	Слобожанський	2009	5 244	Харківська область
45	Синьогора	2009	10866	Івано-Франківська область
46	Тузловські лимани	2010	27 865	Одеська область
47	Ужанський	1999	39 159	Закарпатська область
48	Хотинський	2010	9 400	Чернівецька область
49	Цуманська пуща	2010	33475	Волинська область
50	Чарівна гавань	2009	6 270	АР Крим
51	Черемоський	2009	7 118	Чернівецька область
52	Шацький	1983	32 515	Волинська область
53	Яворівський	1998	7 079	Львівська область

Таблиця Г.2 –Ботанічні сади України

№ з/п	Ботанічний сад	Місцезнаходження	Площа, га	Дата закладення (отримання статусу)	Кількість видів і форм флори
1	2	3	4	5	6
1.	Державний Нікітський	сmt. Ботаніче, АР Крим	876,6	1812 (1983)	15000
2.	Державної агроекологічної академії України	м. Житомир	35,4	1933 (1983)	1000
3.	Дніпропетровського національного університету	м. Дніпропетровськ	33,0	1930 (1972)	3000
4.	Донецький	м. Донецьк	262,21	(1964)	8600
5.	Ім. академіка Фоміна	м. Київ	22,5	1839 (1983)	10000
6.	Кам'янець-Подільський	м. Кам'янець-Подільський	17,5	1930 (1983)	2800
7.	Кременецький	м. Кременець, Тернопільська обл.	200,0	(1990)	
8.	Криворізький	м. Кривий Ріг	81,0	1981 (1983)	
9.	Луцький	м. Луцьк	10,0	1977 (1983)	500
10.	Львівського державного лісотехнічного університету	м. Львів	22,7	(1991)	
	Львівського національного університету імені Івана Франка	м. Львів	18,5	1911 (1983)	1200
11.	Національний ім. М. Гришка НАН України	м. Київ	130,0	1936 (1983)	13000
12.	Одеського національного університету	м. Одеса	16,0	1880 (1983)	2000
13.	Ужгородського державного університету	м. Ужгород	98,5	1946 (1979)	300
14.	Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна	м. Харків	41,9	1804 (1998)	1700
15.	Чернівецький	м. Чернівці	3,5	1877 (1983)	1300

ДОДАТОК Д

Дидактичні матеріали до практичного заняття по темі 4 Видатні пам'ятники історії, археології, містобудування і архітектури

Таблиця Д.1 – Історико-культурні заповідники України

№ з/п	Найменування	Адреса	Підпорядкованість	Ким створений (дата і № рішення)
1	2	3	4	5
Київ				
1	Національний заповідник «Софія Київська»	вул. Володимирська, 24	Держбуд	ЦК КП(б)У і РНК УРСР 27.03.44
2	Національний Києво-Печерський історико-культурний заповідник	вул. Січневого повстання, 21	Київська МДА	ВУЦВК і РНК УСРР 29.09.26
3	Державний історико-архітектурний заповідник «Стародавній Київ»	Андріївський узвіз, 5	Київська МДА	РМ УРСР 18.05.87 № 183
4	Державний історико-меморіальний заповідник «Лук'янівське кладовище»	вул. Дорогожицька, 7	Київська МДА	КМУ 01.07.94
5	Державний історико-меморіальний заповідник «Биківнянські могили»	селище Биківня	Київська МДА	КМУ 22.05.01 № 546
Севастополь				
6	Національний заповідник «Херсонес Таврійський»	вул. Древня, 1	Мінкультури	КМУ 08.02.94 № 77
Автономна Республіка Крим				
7	Державний історико-культурний заповідник у м. Керчі	м. Керч, вул. Свердлова, 7 (вул. Айвазовського, 5)	АР Крим	РМ УРСР 05.03.87 № 66
8	Державний історико-культурний заповіднику м. Бахчисараї	м. Бахчисарай вул. Річна, 133	АР Крим	Кримська облрада 08.09.90
9	Державний палацо-парковий музей-заповідник у м. Алупці	м. Алупка Палацове шосе, 10	АР Крим	Кримська облрада 08.09.90
10	Державний архітектурно-історичний заповідник «Судацька фортеця» (філія Національного заповідника «Софія Київська»)	м. Судак	Держбуд	РНК РРФСР 1928 р.
11	Республіканський історико-археологічний заповідник «Калос Лімен»	сmt Чорноморське	АР Крим	

Продовження таблиці Д.1

1	2	3	4	5
12	Історико-культурний заповідник «Старий Крим»	Кіровський район, м. Старий Крим	АР Крим	
В і н н и ц ь к а				
13	Державний історико-культурний заповідник «Буша»	с. Буша	Вінницька ОДА	КМУ 18.08.2000 № 1275
В о л и н с ь к а				
14	Луцький історико-культурний заповідник	м. Луцьк, вул. Драгоманова, 23	Волинська ОДА	РМ УРСР 26.03.85 № 130
15	Державний історико-культурний заповідник «Володимир»	м. Володимир-Волинський	Волинська ОДА	КМУ 17.11.01 №
Д о н е ц ь к а				
16	Державний історико-архітектурний заповідник у м. Слов'яногірську	Слов'яногірськ-1	Донецька ОДА	ЦК КПУ, РМ УРСР 27.05.80 № 365
З а п о р і з ь к а				
17	Національний заповідник «Хортиця»	м. Запоріжжя, о. Хортиця	Мінкультури	РМ УРСР 18.09.65; КМУ 06.04.93 № 254
18	Державний історико-археологічний заповідник «Кам'яна Могила»	Мелітопольський район	Запорізька ОДА	РМ УРСР 07.07.54
19	Історико-архітектурний музей-заповідник «Садиба Попова» у м. Василівці	м. Василівка	Запорізька ОДА	Запорізька ОДА 29.01.93
І в а н о - Ф р а н к і в с ь к а				
20	Національний заповідник «Давній Галич»	Галицький район, с. Крилос, м.Галич, вул. І.Франка, 1	Мінкультури	КМУ 08.02.94 № 81
К и ї в с ь к а				
21	Національний історико-етнографічний заповідник «Переяслав»	м. Переяслав-Хмельницький, вул. Т.Шевченка, 8	Київська ОДА	ЦК КПУ, РМ УРСР 13.03.79 № 123
22	Державний історико-культурний заповідник у м. Вишгороді	м. Вишгород, вул. Шкільна, 58	Київська ОДА	Указ Президента України 06.07.94 № 379/94
23	Державний музей-заповідник «Битва за Київ у 1943 році»	Вишгородський район, с. Нові Петрівці	Київська ОДА	КМУ 12.03.96 № 309

Продовження таблиці Д.1

1	2	3	4	5
К і р о в о г р а д с ь к а				
24	Державний музей-заповідник І.Карпенка-Карого (Тобілевича) «Хутір Надія»	Кіровоградський район, с. Миколаївка	Кіровоградська ОДА	РМ УРСР 01.08.56
Л ь в і в с ь к а				
25	Державний історико-архітектурний заповідник у м. Львові	м. Львів, вул. Валова, 20	Львівська міськрада	РМ УРСР 12.06.75 № 297
26	Державний історико-архітектурний заповідник у м. Жовкві	м. Жовква	Львівська ОДА	КМУ 10.08.94 № 546
27	Державний історико-культурний заповідник у м.Белз	м. Белз	Львівська ОДА	КМУ 13.12.01 № 1678
28	Державний музей-заповідник «Олеський замок»	Буський район, смт Олесько	Львівська ОДА	Львівський облвиконком 19.01.89
29	Державний історико-культурний заповідник «Тустань»	Сколівський район, с. Урич	Львівська ОДА	КМУ 05.10.94 № 687
30	Державний історико-культурний заповідник «Нагуєвичі»	Дрогобицький район, с. Нагуєвичі	Львівська ОДА	КМУ 10.03.94 № 154
31	Історико-культурний заповідник «Личаківський цвинтар»	м. Львів, вул. Личаківська	Львівська ОДА	
32	Музей-заповідник «Золочівський замок»	м. Золочів	Львівська ОДА	
М и к о л а ї в с ь к а				
33	Історико-археологічний заповідник «Ольвія»	Очаківський район, с. Парутино	Президія НАН України	РНК УСРР 31.05.26
П о л т а в с ь к а				
34	Національний музей-заповідник українського гончарства в смт Опішні	Зіньківський район, смт Опішня	Полтавська ОДА	РМ УРСР 03.11.89
35	Державний історико-культурний заповідник «Поле Полтавської битви»	м. Полтава, вул. Шведська могила, 32	Полтавська ОДА	ЦК КПУ, РМ УРСР 31.03.81 № 153
36	Державний музей-заповідник М.В.Гоголя	Шишацький район, с. Гоголеве	Полтавська ОДА	ЦК КПУ, РМ УРСР 17.07.79 № 353

Продовження таблиці Д.1

1	2	3	4	5
Р і в н е н с ь к а				
37	Національний історико-меморіальний заповідник «Поле Берестецької битви»	Радивилівський район, с. Пляшева	Мінкультури	КМУ 12.06.91 № 20
38	Державний історико-культурний заповідник у м. Острозі	м. Острог, вул. Академічна, 5	Рівненська ОДА	ЦК КПУ, РМ УРСР 11.08.81 № 413
39	Державний історико-культурний заповідник у м. Дубно	м. Дубно, вул. Замкова, 7	Рівненська ОДА	КМУ 14.06.93 № 444
С у м с ь к а				
40	Державний історико-культурний заповідник у м. Глухові	м. Глухів, вул. Шевченка, 30	Держбуд	КМУ 08.02.94 № 80
41	Державний історико-культурний заповідник у м. Путивлі	м. Путивль, вул. Радянська, 60	Сумська ОДА	РМ УРСР 30.12.86 № 453
Т е р н о п і л ь с ь к а				
42	Державний історико-архітектурний заповідник у м. Збаражі	м. Збараж	Держбуд	КМУ 08.02.94 № 78
43	Кременецько-Почаївський державний історико-архітектурний заповідник	м. Кременець	Держбуд	КМУ 29.05.01 № 583
44	Державний історико-архітектурний заповідник у м. Бережанах	м. Бережани	Держбуд	КМУ 17.11.01 № 1508
Х а р к і в с ь к а				
45	Історико-археологічний музей-заповідник «Верхній Салтів»	Вовчанський район, с. Верхній Салтів	Харківська ОДА	
46	Чугуївський історико-культурний заповідник ім. І. Рєпіна	м. Чугуїв	Харківська ОДА	
Х м е л ь н и ц ь к а				
47	Національний історико-архітектурний заповідник «Кам'янець»	м. Кам'янець-Подільський, вул. К.Маркса, 20	Хмельницька ОДА	РМ УРСР 18.05.77 № 298
48	Державний історико-культурний заповідник «Самчики»	Старокостянтинівський район, с. Самчики	Хмельницька ОДА	КМУ 05.08.97 № 844
49	Державний історико-культурний заповідник «Межибіж»	Летичівський район, смт Меджибіж	Хмельницька ОДА	КМУ 27.12.01 № 1759
Ч е р к а с ь к а				
50	Національний історико-культурний заповідник «Чигирин»	м. Чигирин, вул. Грушевського, 26	Мінкультури	РМ УРСР 07.03.89 № 77

Закінчення таблиці Д.1

1	2	3	4	5
51	Шевченківський національний заповідник у м. Каневі	м. Канів, Тарасова гора	Мінкультури	РНК УСРР 20.08.25;РМ УРСР 21.11.89 № 287
52	Державний історико-культурний заповідник «Батьківщина Тараса Шевченка»	Звенигородський район, с. Шевченкове, вул. Петровського, 3	Черкаська ОДА	КМУ 25.03.92 № 156
53	Державний історико-культурний заповідник «Трахтемирів»	Канівський район, с. Григорівка	Черкаська ОДА	КМУ 01.07.94
54	Державний історико-культурний заповідник у м. Корсуні-Шевченківському	м. Корсунь-Шевченківський, острів Коцюбинського, 4	Черкаська ОДА	КМУ 08.02.94 № 79
55	Державний історико-культурний заповідник у м. Кам'янці	м. Кам'янка, вул. Леніна, 42	Черкаська ОДА	КМУ 21.07.95 № 541
Чернівецька				
56	Державний історико-архітектурний заповідник «Хотинська фортеця»	м. Хотин	Держбуд	КМУ 12.10.2000 № 1539
Чернігівська				
57	Національний архітектурно-історичний заповідник «Чернігів стародавній»	м. Чернігів, вул. К.Маркса, 1	Чернігівська ОДА	РМ УРСР 22.06.78 № 344
58	Національний історико-культурний заповідник «Качанівка»	Ічнянський район, селище Качанівка	Мінкультури	ЦК КПУ, РМ УРСР 24.11.81 № 584
59	Державний історико-культурний заповідник «Гетьманська столиця»	Бахмацький район, смт Батурин, вул. Леніна, 70	Чернігівська ОДА	КМУ 14.06.93 № 445
60	Державний історико-культурний музей-заповідник «Слово о полку Ігоревім»	м. Новгород-Сіверський, вул. Пушкіна, 1	Чернігівська ОДА	РМ УРСР 22.06.78 № 344

Рисунок Д.1 – Об'єкти світової спадщини ЮНЕСКО в Україні

ДОДАТОК Е

Дидактичні матеріали до Практичного заняття по темі 4 Етнографічні особливості регіонів України

За виданням: Україна й українці: Галичина, Буковина: Історико-етнографічний мистецький альбом Івана Гончара (вибрані аркуші). – Київ: УЦНК "Музей Івана Гончара", ПФ "Оранта", 2007. – 314 с.

Рисунок Е.1 – Етнографічні області України

Музеї скансени

Всеукраїнський	Регіональні	Обласні
<ul style="list-style-type: none">• Національний Музей народної архітектури та побуту (с. Пирогів, Київська обл.)	<ul style="list-style-type: none">• Музей народної архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини (м. Переяслав-Хмельницький, Київська обл.),• Музей народної архітектури та побуту у Львові «Шевченківський гай»• Чернівецький обласний державний музей народної архітектури та побуту (м. Чернівці)	<ul style="list-style-type: none">• Закарпатський музей народної архітектури та побуту (м. Ужгород)• Музей народної архітектури та побуту Прикарпаття (с. Крилос, Івано-Франківська обл)• Музей народної архітектури, побуту та дитячої творчості в селі Прелесне (Донецька обл.)• Етнографічно-туристський комплекс «Козацький хутір» (с. Стецівка, Черкаська обл.)• Музей архітектури і побуту «Старе село» (с. Колочава, Закарпатська обл.)• Етнографічний музей «Українська Слобода» (с. Писарівка, Харківська обл.)• Сарненський історико-етнографічний музей (філія Рівненського краєзнавчого музею, Рівненська обл.)• Музей гуцульської культури просто неба в НПП «Гуцульщина» (Косів, Івано-Франківська обл.).• Музей народної архітектури та побуту Прикарпаття (с. Крилос, Івано-Франківська обл)

Рисунок Е.2 – Розподіл музеїв – скансенів за масштабами діяльності

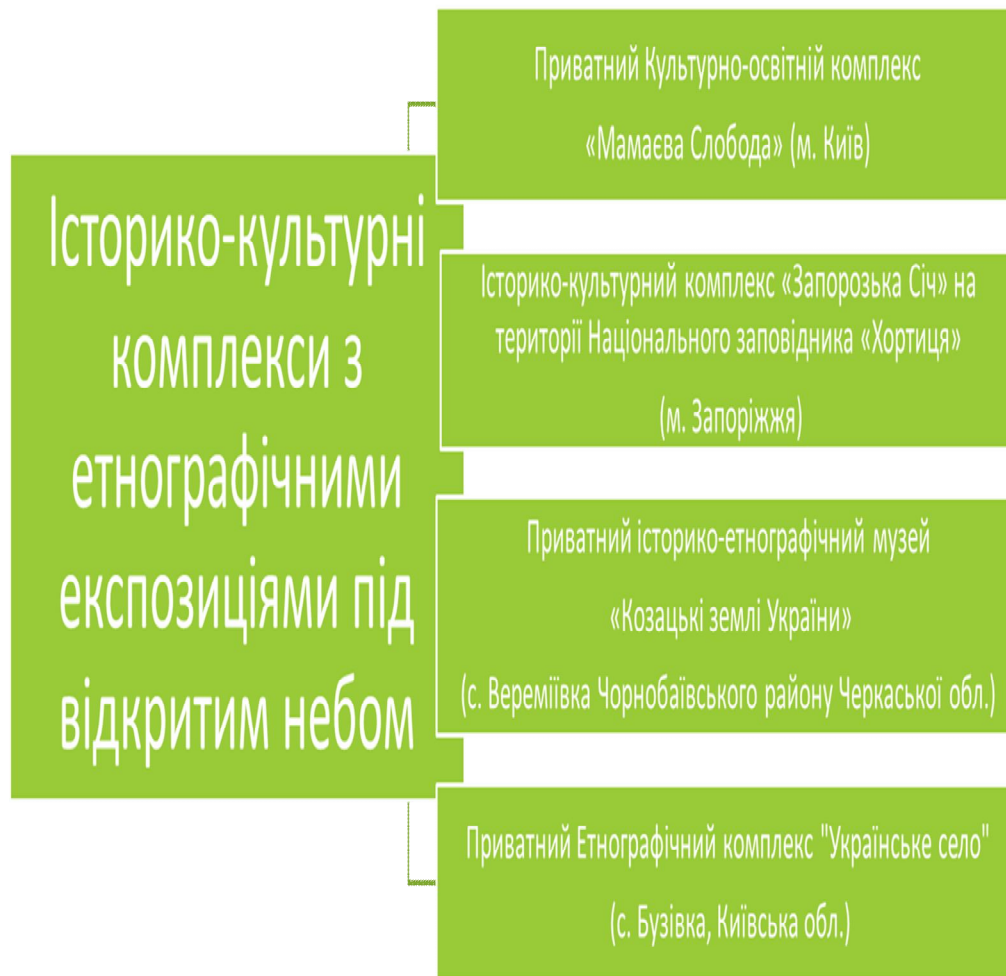

Рисунок Е.3 – Історико-культурні комплекси з етнографічними експозиціями під відкритим небом

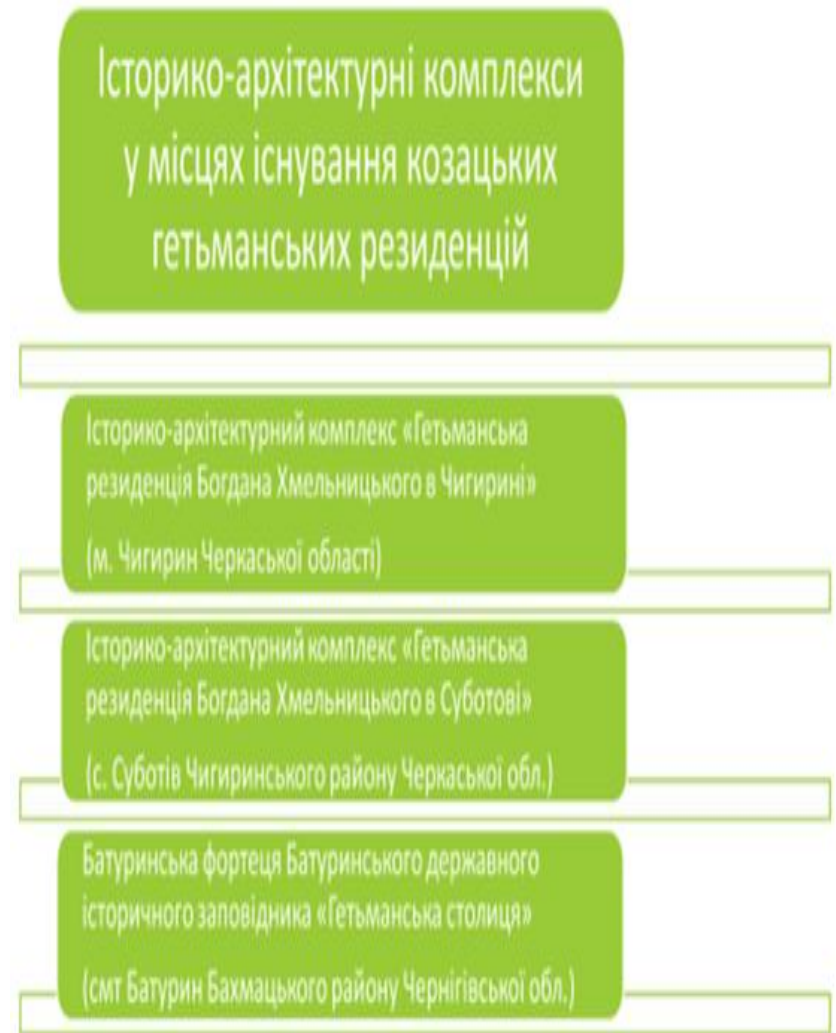

Рисунок Е.4 – Музеї-скансени у місцях існування козацьких гетьманських столиць

ДОДАТОК Ж

Дидактичні матеріали до Практичного заняття по темі 5: Характеристика розвитку туристської інфраструктури: регіональний аспект

Таблиця Ж.1 – Характеристика закладів розміщення України

	Готелі та інші місця для тимчасового проживання		Санаторії та пансіонати з лікуванням		Санаторії-профілакторії		Будинки і пансіонати відпочинку		Бази та інші заклади відпочинку		Дитячі оздоровчі табори	
	всього	у них місць, тис.	всього	у них ліжок, тис.	всього	у них ліжок, тис.	всього	у них місць, тис.	всього	у них місць, тис.	всього	у них місць, тис.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Автономна Республіка Крим	93	14839	141	54,1	4	0,3	130	29,9	278	36,8	665	32,3
Вінницька область	23	1563	21	5,4	6	0,3	–	–	3	0,3	765	5,8
Волинська область	30	2137	7	2	4	0,3	–	–	57	2	586	3,7
Дніпропетровська область	103	10925	21	2,7	33	3,1	5	0,9	82	13	961	11,2
Донецька область	75	5764	18	4	44	3,7	50	10,3	243	31,3	938	28,3
Житомирська область	44	4736	6	1,4	7	0,5	–	–	10	0,8	641	2,9
Закарпатська область	60	5376	20	4	7	0,3	1	0,1	33	1,7	570	7
Запорізька область	39	2391	17	4,6	20	1,6	8	0,9	150	22,2	356	16,5
Івано-Франківська область	35	2804	15	2,3	7	0,5	3	0,2	10	0,7	876	4,4
Київська область	37	2458	13	2,2	6	0,7	2	0,2	60	8,8	410	4,6
Кіровоградська область	17	1089	3	360	3	200	–	–	34	2017	566	3,3
Луганська область	101	5789	12	1,1	30	2	–	–	48	2,9	1008	13,1
Львівська область	148	11081	62	17,4	8	0,4	8	0,4	31	1,4	853	3,4
Миколаївська область	95	13271	11	4,2	7	0,7	19	4,7	126	17,4	552	5,5
Одеська область	81	7788	37	14,2	9	1	11	2,3	373	36,9	1247	13
Полтавська область	48	2877	13	3,7	8	0,4	2	0,3	10	0,7	1037	6,4
Рівненська область	22	2624	9	1284	6	383	–	–	8	1174	559	2165

Продовження таблиці Ж.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Сумська область	29	2355	3	0,46	5	0,47	–	–	18	2,3	776	5,4
Тернопільська область	40	4478	9	1,5	5	0,2	–	–	3	0,4	582	2,6
Харківська область	50	3261	15	3,2	9	0,6	2	0,6	70	7,9	926	9,5
Херсонська область	120	21681	12	2,7	8	0,3	51	11,2	165	22,3	568	16,3
Хмельницька область	29	1806	13	1,6	5	0,3	-	-	-	-	884	2,1
Черкаська область	55	3960	9	1,9	4	0,3	–	–	45	4,2	1038	4,1
Чернівецька область	27	4675	6	0,897	2	0,1	–	–	4	0,333	403	4,156
Чернігівська область	65	4023	7	1,3	3	0,3	2	0,2	30	3,2	560	4
м. Київ	125	16907	15	3,1	9	1	2	0,5	20	2,5	226	1,7
м. Севастополь	11	1315	2	170	3	446	5	703	15	2066	83	2677

ДОДАТОК К

Дидактичні матеріали до Практичного заняття по темі 7: Комплексна оцінка туристських ресурсів та визначення рейтингів регіонів по розвитку туризму

Таблиця К.1 – Пам'ятки архітектури й містобудування України

№ з/п	Області	Пам'ятки архітектури		Кількість історичних міст і смт	Кількість заповідників, підпорядкованих		
		Національного значення	Місцевого значення		Держбуду	Мінкультури	Обласним, міським держадміністраціям, іншим органам
1	2	3	4	5	6	7	8
1	м. Київ	390	329	1	1	-	4
2	м. Севастополь	23	239	1	-	1	-
3	Автономна Республіка Крим	193	549	28	1	-	5
4	Вінницька	167	473	24	-	-	1
5	Волинська	200	295	20	-	-	1
6	Дніпропетровська	35	317	6	-	-	-
7	Донецька	13	63	8	-	-	1
8	Житомирська	641	262	10	-	-	-
9	Закарпатська	137	59	19	-	-	-
10	Запорізька	5	23	6	-	1	2
11	Івано-Франківська	149	1297	27	-	1	-
12	Київська	91	117	8	-	-	3
13	Кіровоградська	17	372	6	-	-	1
14	Луганська	25	314	10	-	-	-
15	Львівська	794	2637	55	-	-	7
16	Миколаївська	14	129	4	-	-	1
17	Одеська	72	1540	12	-	-	-
18	Полтавська	62	141	13	-	-	3
19	Рівненська	109	243	13	-	1	2

Продовження таблиці К.1

1	2	3	4	5	6	7	8
20	Сумська	127	388	15	1	-	1
21	Тернопільська	180	1135	30	2	-	-
22	Харківська	73	726	16	-	-	2
23	Херсонська	32	76	7	-	-	-
24	Хмельницька	230	111	24	-	-	2
25	Черкаська	56	126	13	-	2	4
26	Чернівецька	112	667	11	1	-	-
27	Чернігівська	171	628	14	-	1	3
Всього		3541	12696	401	6	7	43
РАЗОМ		16237		401	56		

Виробничо-практичне видання

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до практичних занять та самостійної роботи
з навчальної дисципліни

«ТУРИСТСЬКІ РЕСУРСИ УКРАЇНИ»

*(для студентів 3 курсу всіх форм навчання
освітнього рівня «бакалавр» спеціальності 242 – Туризм)*

Укладач **ПОКОЛОДНА** Марія Миколаївна

Відповідальний за випуск *Н. М. Богдан*

За авторською редакцією

Комп'ютерне верстання *І. В. Волосожарова*

План 2020, поз. 311М.

Підп. до друку 26.06.2020. Формат 60 × 84/16.

Друк на ризографі. Ум. друк. арк. 4,2.

Тираж 50 пр. Зам. № .

Видавець і виготовлювач :

Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002.

Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК № 5328 від 11.04.2017.